

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

P. Kurpershoek, Hoofddorp

Vrijheid en solidariteit

Onlangs debatteerden een vakbond en een econoom over de winkelsluitingswet bij NOVA. De econoom noemde als argument vóór het openstellen van winkels op zondag, dat het publiek daardoor een grotere vrijheid zou krijgen om inkopen te doen op een voor hen geschikt tijdstip. Je kunt nu immers lang niet altijd iets gaan kopen op het moment, dat je er behoefte aan voelt.

Een grotere vrijheid van de consument zou, volgens de econoom, bovendien een forse impuls aan de werkgelegenheid geven.

Offer

Meer mensen aan het werk, grotere vrijheid voor het kooplustige publiek, wat wil je nog meer? De vakbondsmen vroeg hoe het dan moet met winkeliers, die hun zaak niet op zondag willen openhouden. Ook dat mocht van de econoom een kwestie van vrijheid zijn. Net zo min als iemand gedwongen kan worden op zondag boodschappen te doen, kan iemand verplicht worden z'n zaak open te houden op de eerste dag der week. Wie sluiten wil, moet dat vooral doen. Aldus de econoom.

Het argument van de vrijheid. Dat ieder mag doen en laten wat hem het best uitkomt. Dat argument klinkt mooi, maar het klopt niet. Iedere middenstander kan uitleggen dat hij, als al z'n collega's wél op zondag open zijn, niet kan achterblijven zonder zichzelf uit de markt te prijzen. Het is geen lood om oud ijzer-keuze. Een winkelier, die principieel dicht blijft op zondag waar anderen de kassa gewoon door laten rinkelen, brengt een offer. Hij derft inkomsten. En da's geen vrije

keuze meer. Want zo kunnen winkeliers economisch gedwongen worden hun zaak ook maar open te houden.

De vrijheid waar de econoom het over heeft, is de vrijheid van de sterkste.

Positief

Het tweede dat me opvalt, is dat het niet alleen christenen zijn, die zich tegen de opening van winkels op zondag verzetten. Ook anders en niet-gelovigen hebben bedenkingen. Zij het met andere argumenten. Bijvoorbeeld dat het sociale leven van mensen ontregeld wordt als de zondag als vaste vrije dag wegvalt. Of dat het milieu er verder onder zal lijden. De consumptie zal immers toenemen, als de winkels meer open zijn. Mensen zullen sneller toegeven aan de drang iets te gaan kopen als er altijd wel ergens een winkel open is.

Ik vind dat positief, dat er kennelijk ook veel niet-christenen zijn, die het belang van een vaste rustdag erkennen. Het is kennelijk nog niet zover, dat bijbelse leefregels alleen nog van belang zijn voor een steeds kleiner wordend groepje gelovigen. Ook al worden we geregeerd door een kabinet zonder directe binding met het christelijk geloofsgoed.

Toch is er wel enige reden tot zorg. De discussie over de winkelsluitingswet is aangezwengeld door D'66-minister Wijers van economische zaken. Dat D'66 en ook de VVD als liberale regeringspartijen de zondagsrust willen uitleveren aan de persoonlijke vrijheid van ondernemers en consumenten ligt voor de hand. Maar, dat een sociaal-democratische partij als de PvdA daaraan lijkt te willen meedoen, is be-

vreemdend. Het paarse kabinet met PvdA lijkt een beleid voor te staan, dat meer liberaal dan sociaal is.

En dat zou kunnen leiden tot een samenleving met veel persoonlijke vrijheid, maar zonder voldoende solidariteit om de zwakken te beschermen.

In Christus

Tenslotte, vanuit christelijk perspectief zijn persoonlijke vrijheid en solidariteit even belangrijke zaken. Niet in zichzelf echter, maar alleen in Christus kunnen zowel vrijheid als solidariteit op een goede manier tot hun recht komen. Want alleen in Christus hebben mensen werkelijk de vrijheid om een offer te brengen ten gunste van de zwakkere broeder of zuster.

Daarom, als het er echt op uitdraait, dat onze samenleving zo liberaliseert, dat de solidariteit in het gedrang komt, zullen juist de kerken de mensen die daar slachtoffer van zijn op moeten vangen om hun recht te doen.

in dit nummer

23 R. Brands, **Met volharding lopen** 24 J.M. Mudde, **Onderscheidingsvermogen** 26 M. Janssens, **Over kroketten en kerken** 28 H. Algra, **Twee carrières** 30 C. Koolsbergen, **Hans Anders** 32 P.J. van Kampen, **In memoriam: Prof.dr. Hooykaas** 34 D. Holwerda, **Johannes over Johannes (1)**

39e jaargang - nr. 2 - 27 januari 1995

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. P.J. van Kampen
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
M.J.F. van der Wal
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 05130-20476
Telefax: idem.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer: 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 33,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 63 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Afscheid van mr dr J. Meulink als redakteur van Opbouw

Vanwege een afnemende gezondheid heeft mr dr J. Meulink het bestuur van de persvereniging enige tijd geleden verzocht van zijn verantwoordelijkheid als redakteur van Opbouw te worden ontheven.

Zowel het bestuur als de redactie hebben dit verzoek zien aankomen. Hetzelfde zal wellicht voor de oplettende lezer gelden. De bijdragen van de hand van dr Meulink werden de laatste tijd immers steeds schaarser. Met het klimmen der jaren ging het schrijven hem moeilijker vallen.

Het was daarom voor zowel het bestuur als de redactie duidelijk dat aan het verzoek om ontheffing moest worden voldaan.

Bijna 20 jaar lang is dr Meulink lid geweest van de redactie van ons blad. Daarvoor had hij als medewerker al meerdere bijdragen geschreven. Het eerste artikel van zijn hand verscheen

al in de tweede jaargang (1958/59) en had als titel 'Rondom de voetbalpool'; het laatste artikel verscheen in mei 1993 en ging over 'Het christelijk gehalte van het CDA'.

In meer dan 35 jaar heeft dr Meulink over tal van onderwerpen geschreven. Hij bestreek een breed terrein; gezin, kerk, staat en maatschappij – alle terreinen kwamen aan de orde. Steeds was daarbij duidelijk dat dr Meulink wenste te schrijven in gehoorzaamheid aan de Schrift en in verbondenheid met de traditie van de gereformeerde kerken.

Van harte zeggen we br Meulink dank voor zijn inzet voor ons blad. Bestuur en redactie wensen hem en zijn vrouw een goede levensavond toe.

Bestuur en redactie

In de komende nummers (o.a.):

M.R. v.d. Berg, Vragen van toen – vragen van nu
M.R. v.d. Berg, Brutaal geloof
M.R. v.d. Berg, Zoeken en gevonden worden
M.R. v.d. Berg, Sabbat en zondag
F.H. Blokhuis, Jeugd op de kerkeraads-agenda
G. v.d. Brink, Doopformulier (herziene versie)
G. v.d. Brink, Schuldig lijden en de dienst der barmhartigheid
Anneke Elzinga, Brieven
R.R. Ganzevoort, Hoe houden we de kerk bij de jeugd
D. Holwerda, Petrus over de zondvloed
J.J. Lakerveld, Hoe houden we de jeugd bij de kerk?
G. de Lange, Verlangen naar een opwekking
W.J. van der Linde, Gezin – zin of geen zin
Irene Postma, Schaatser Boris Uvarov
A. Troost, Theologische scheppingleer
J.H. Veeffkind, Niet door geweld maar door geest
J.H. Veeffkind, Het bloed der martelaren is een zaad
J.H. Veeffkind, Buiten de kerk geen zaligheid
M. Vrijmoeth-de Jong, Ik geloof
H. Wierenga, Levensbeëindigend handelen bij pasgeborenen
C.N. v.d. Ziel, Achtergebleven? Ander nieuws uit Zuid-Suriname

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.
Opgave: tel. 05130-20476.

1995

- 14 jan. Landelijke Vergadering Apeldoorn
- 24-25 Ned. Geref.
- febr. Studentenconferentie
- 1 apr. Jaarvergadering Opbouw; spreker: prof.dr. J.G. Knol
- 13 mei Ambtsdragerskonferentie Landelijk Samenwerkingsoverleg NGK-CGK; 10.30 uur te Almere
- 13 mei Zendingsvoorjaarsvergadering Leerdam met samenwerkende kerken
- 20 mei Voortgezette Landelijke Vergadering Apeldoorn (Vrouw in diakenambt)
- 18 sept. Symposium 25 jaar STAGG te Amersfoort
- 23 sept. Voortgezette Landelijke Vergadering Apeldoorn (AKS)
- 18 nov. Zendingsnajaarsvergadering Leerdam met samenwerkende kerken

R. Brands, Middelburg

Met volharding lopen

„Daarom dan, laten ook wij, nu wij zulk een grote wolk van getuigen rondom ons hebben, afleggen alle last en de zonde, die ons zo licht in de weg staat, en met volharding de wedloop lopen, die vóór ons ligt. Laat ons oog daarbij (alleen) gericht zijn op Jezus, de leidsman en voleinder des geloofs...”
(Hebr. 12:1,2a)

Het is heel goed mogelijk, dat de geadresseerden van de brief aan de Hebreëen te zoeken zijn in Jeruzalem, en wel met name in de kring der voormalige priesters (zie b.v. Hand. 6:7). Als dat waar is, wordt niet alleen duidelijk, waarom in deze brief zo vaak verwezen wordt naar de O.T.ische offercultus, maar ook hoe deze mensen, mischien wel tengevolge van maatschappelijke druk, aan het twijfelen geraakt zijn en de strijd dreigen op te geven (zie b.v. Hfdst. 5:11-6:8). Vandaar dan ook de opwekking tot volharding, die wordt geïllustreerd met het beeld van een hardloophwedstrijd.

Niet 'ik', maar 'wij'

Een eerste belangrijk punt is dit: bij een hardloophwedstrijd gaat het meestal om de individuele loper. Dat individualisme wordt in Hebr. 12:1 en 2a geëlimineerd door het 'wij' en 'ons'. Het gaat dus niet in de eerste plaats om een persoonlijke overwinning (hoe belangrijk die overigens ook mag zijn!) maar om de gemeente van Jezus Christus.

Dat betekent, dat elke concurrentiegedachte hier uitgesloten moet worden.

Het gaat vooral om een 'teamgeest', waarin men samen de wedstrijd uitloopt.

Er spelen verschillende motieven in mee, die ik in het kort noem: Ten eerste: Zoals er in de sportwereld veelal sprake is van selectie, is er t.a.v. de 'geloofs-loop' sprake van electie, uit(ver)kiezing, maar anders dan in de sportwereld, waar selectie plaatsvindt op grond van prestatie, is de electie een kwestie van voorrecht, van genade.

Een tweede motief is dat van de volharding, de duurzaamheid; het gaat kennelijk niet om een 'korte-baanwedstrijd' maar om een 'duurloop', geen sprint-afstand, maar een marathon: daarbij valt het accent op het uithoudingsvermogen, op het aanspreken van de laatste reserves.

Als derde motief noem ik kort: Uitvallen: Er zijn helaas én in de Schrift én in onze eigen omgeving voorbeelden te over van mensen, die eens vol goede moed begonnen zijn, maar het niet hebben volgehouden. Vooral de kerk van vandaag heeft nogal wat uitvallers.

Uitgebreid spreekt de tekst over midelen om de prestaties te vergroten.

Afleggen van alle last en van de zonde

In de sport kende men toentertijd (en nu nog wel) methoden om tot grotere prestaties te komen, o.a. training en massage met olie en ook het zich onthouden van allerlei gerotmiddelen. Maar het allerbelangrijkste is natuurlijk, dat de loper geen belemmeringen ondervindt in b.v. een extra zware last, die hij mee zou moeten dragen. In de tekst gaat het in dit verband over het afleggen van zo'n last. Velen gaan, ook vandaag nog, gebogen onder allerlei lasten: traditie, wettische en eigenwillige godsdienst, het stellen van voorwaarden, die Gods Woord niet kent. Men bedoelt het soms wel goed en is bang voor oppervlakkigheid, maar intussen komt men geen stap vooruit!

Onder zulke lasten rekent de tekst dan met name de zonde. Daarvan wordt gezegd, dat ze ons zo gemakkelijk in de weg staat. In het grieks wordt hiervoor een woord gebruikt, wat vooral doet denken aan een lang gewaad, dat zich gemakkelijk om de benen van de loper kan heen draaien en zo het lopen sterk kan belemmeren. Het gaat daarbij dus niet alleen om een passieve hindernis, maar vooral ook om een actieve belemmering! De zonde doet de loper (= de gelovige) het doel uit het oog verliezen en leidt hem buiten de baan. Daarom is het van groot belang, ja, van levensbelang de zonde te bestrijden, te vermijden en te belijden.

Zulk een wolk van getuigen

Met die getuigen zijn in de beeldspraak van onze tekst bedoeld de vele toeschouwers in het stadion, die met spanning het verloop van de wedstrijd volgen, maar ze zijn wel meer dan alleen maar toekijkers op de publieke tribune. Ze zijn veeleer de 'veteranen', d.w.z. de mensen, die zelf ook eens de loopbaan hebben gelopen. Niet voor niets heten ze hier 'getuigen', een woord waarmee later ook de martelaren werden aangeduid.

In het vorige hoofdstuk zijn er velen genoemd. Sommigen werden daar ten voeten uit getekend, anderen slechts met een enkele lijn. Van weer anderen werden niet eens meer de namen genoemd, maar alleen nog de daden, die in het geloof verricht waren. Deze wolk van getuigen wordt hier ongetwijfeld genoemd ter bemoediging van de lopers in de baan. Die getuigen hebben het ook niet gemakkelijk gehad. Dezelfde moeilijkheden en beproevingen, die hedendaagse lopers kennen, kenden zij ook. Allerlei

tegenkrachten van enorme afmeting zijn er in hun leven geweest en daarom acht de schrijver van deze brief het gewenst er op te wijzen, dat zijn lezers zich echt niet hoeven te beklagen als zouden zij de enigen zijn, die het moeilijk hebben. Van een tenbloede-toe-weerstand-bieden (vs. 4) is tot dusver voor de lezers geen sprake geweest.

Maar het is geen hopeloze strijd noch voor de getuigen, noch voor de lezers toen, noch voor de lezers nu. Het hele 11e hoofdstuk vormt het onweerlegbaar bewijs, dat de eindstreep niet slechts *moet*, maar ook *kan* worden gehaald. En dat is toch wel buitengewoon bemoedigend.

Het oog gericht op Jezus

De lopers in de wedstrijd baan plachten in de toenmalige wedstrijden hun kracht vooral te putten uit het zien van de overwinningsskrans, die bij de finish zichtbaar klaar lag. Hier wordt een andere weg gewezen: Zien op Jezus! Daarmee wordt meer bedoeld dan dat Jezus ons in Zijn strijd en overwinning tot een lichtend voorbeeld zou zijn, waarin we Hem moeten navolgen. Hij wordt hier genoemd *Leidsman en Voleinder van het geloof*. Dat betekent, dat Hij de gelovigen in de wedstrijd baan brengt en ze voortleidt, maar hen ook de eindstreep doet bereiken. Wie in levende gemeenschap met Hem blijft, die zal niet uitvallen. Hij leidt hem naar het doel! Zien op jezelf brengt geen uitkomst. Alleen maar zien op je eigen zonden, leidt tot je blind staren. Wie ziet op Jezus Christus, de Leidsman en Voleinder des geloofs bereikt de eindstreep.

J.M. Mudde, Enschede

Onderscheiden waarop het aankomt

Bekijkt een 'orthodox-gereformeerde' buitenstaander de Nederlands Gereformeerde Kerken, dan is er veel, dat hij maar moeilijk plaatsen kan. Gaat hij 's zondags de kerken langs, dan ontdekt hij behoorlijke liturgische verschillen; van gemeenten waarin alleen oude berijming gezongen wordt, tot gemeenten waarin naast het Liedboek ook onberijmde psalmen en evangelische liederen gezongen worden. Diensten waarin de aandacht voor het kind in het oog springt en diensten waarin dat ogenschijnlijk veel minder het geval is. Gemeenten waar vrouwen deel uitmaken van de kerkeraad of kinderen aan de avondmaalsviering, maar veel meer gemeenten waar dit niet zo is. Geen wonder dat sommige ordentelijk gereformeerden onze kerken een rommeltje vinden en zich afvragen hoe zo'n zootje ongeregeld als kerk staande kan blijven.

Bindmiddel

Je vraagt je wel eens af: wat bindt onze kerken en houdt ze samen, ondanks die soms verregaande veelvormigheid? In Fil. 1:9,10 zie ik een Schriftwoord dat al vele jaren essentieel voor onze kerken is: Dit bid ik, dat uw liefde nog steeds meer overvloedig moge zijn in helder inzicht en alle fijngevoeligheid om te onderscheiden waarop het aankomt. Voor het kerkelijk leven is de gave om te onderscheiden waarop het aankomt van levensbelang. Er zijn zaken waarop het aankomt. Daarvoor moet je staan, daaruit moet je leven, daarmee staat of valt het kerk-van-Christus-zijn. Zijn er echter zaken waarop het aankomt, dan zijn er ook zaken waarop het niet of in mindere mate aankomt. Er zijn dus ook zaken waarover je met elkaar van mening, van vormgeving, van geloofsuiting mag verschillen. Zolang datgene waarop het in de Schriften aankomt maar zuiver wordt bewaard, kan er ondanks een grote mate van verscheidenheid een werkelijke en wezenlijke eenheid bestaan, die door allen ook beleefd wordt. Heeft een kerk of gemeente van deze dingen geen weet, dan is die gedoemd in permanente strijd te verkeren over vragen die slechts betrekkelijke betekenis hebben. Weet echter een kerk van Christus waarop het aankomt, dan heb je het bindmiddel gevonden. Dat wil niet zeggen dat de vragen waarvoor zo'n kerkgemeenschap vervolgens komt te staan er niet toe doen. Sommige vragen zijn een stevig gesprek op het scherp van de snede best waard, maar zolang je met elkaar één bent in datgene waarop het aankomt, zijn de felheid en het fanatisme waarmee men zich op sommige vragen werpen kan er af. Zelfs als de spanningen oplopen en het kerk-zijn voor kortere of langere tijd moeilijk is, kan de eenheid in de kerk bewaard blijven door het besef: hier komt het toch niet op aan.

Waarop komt het aan?

Dat is een vraag die voor iedere kerk, maar zeker voor onze kerken, van het

grootste belang is. Het mooie is, dat de Schrift voorgaat in de beantwoording van deze vraag. Zo zegt de apostel Paulus in 1 Kor. 2:2: Want ik had niet besloten iets te weten onder u dan Jezus Christus en die gekruisigd. Heel de prediking van Paulus wordt hier teruggebracht tot de essentie: de gekruisigde Christus. En in dezelfde brief: 'Want vóór alle dingen heb ik u overgegeven, hetgeen ik zelf ontvangen heb: Christus is gestorven voor onze zonden, naar de Schriften, en Hij is begraven en ten derde dage opgewekt, naar de Schriften en Hij is verschenen aan ...' (1 Kor. 15:3-5). Van deze dingen zegt de apostel: Ik maak u bekend, broeders, het evangelie, dat ik u verkondigd heb, dat gij ook ontvangen hebt, waarin gij ook staat, waardoor gij ook behouden wordt, indien gij het zo vasthoudt, als ik het u verkondigd heb, tenzij gij tevergeefs tot geloof gekomen zoudt zijn.' (1 Kor. 15:1,2). Op Christus' dood voor onze zonden, op zijn opstanding komt het aan. Daarmee staat of valt de kerk van Christus.

Concentratiepunt

Maar hoe kan het hele christelijke geloof samengevat worden in deze paar zinnen? Wat maakt deze woorden zo fundamenteel, dat ze in staat zijn het christelijke geloof te dragen? Wat maakt dat ze het bindmiddel kunnen zijn voor de kerk van alle plaatsen en alle eeuwen, ondanks de gigantische verschillen die er binnen deze katholieke kerk bestaan? Het antwoord is, dat in deze paar woorden alle lijnen van de christelijke leer en het christelijke leven samenkomen. De vraag wie de HERE God is en hoe Hij is wordt in kruis en opstanding definitief beantwoord. De vraag 'Wie is toch deze?' (Mc. 4:41) wordt beantwoord als we Hem belijden als de voor onze zonden Gekruisigde en Opgestane. Aan de voet van het kruis ontdek wat de mens is en bij het open graf waartoe hij bestemd is. Ook wat wedergeboorte en levensheiliging zijn, kan worden uitgelegd in de termen van kruis en opstanding. De belijdenis 'Ik geloof in Jezus Christus en die gekruisigd' is als de as van een wiel: om deze woorden draait alles, met deze woorden laat zich alles verbinden. Ze zijn het midden van een magnetisch veld waaromheen als ijzervijlsel de grondwoorden van de christelijke leer en het christelijke leven gevormd zijn. Hoe nietig deze belijdenis ook lijkt, indien ze haar betekenis krijgt vanuit het geheel van de Schriften – 'naar de Schriften' zegt de apostel immers in 1 Kor. 15:3 en 4! – dan is met het weinige alles gezegd. Door het kruis van Christus leren we de HERE God kennen als de heilige en rechtvaardige God, die toornit over de zonde. En veel meer nog leren we Hem kennen als de barmhartige en genadige, die zijn kroon op de schepping, de

mens, trouw blijft tot in de dood van zijn Zoon. God is Liefde. Door het kruis komen we ook tot zelfkennis. Hoezeer wij geneigd zijn God en de naaste te haten, tot het uiterste kwaad in staat, blijkt uit de marteldood van degene die als laatste de marteldood verdiend had. Aan de voet van het kruis ontdekken we onszelf als aansprakelijk, schuldig en onwaardig.

Maar aan het kruis leren we ook Christus kennen, als Zoon van God en Zoon van Mensen, die in zichzelf de vrede tussen God en mens tot stand bracht en zo de dood overwon en de toekomst opende. Aan die vrede krijgen we deel door ootmoedig en gelovig Zijn offer aan te nemen. En tenslotte is het christelijke leven niets anders dan steeds weer afsterven aan die oude mens in je, die hoogmoedige, liefdeloze ellendeling en steeds weer opstaan als nieuwe mens, die Christus is.

Jezus' dood en opstanding zijn het concentratiepunt waarin heel het christelijke geloof samenkomt: Oud en Nieuw Testament, Vader, Zoon en Heilige Geest, God en mens, geloof, hoop en liefde, verleden, heden en toekomst, de bitterste ernst en de uitzinnigste vreugde. En daarom, een ieder die gelooft in Jezus Christus en die gekruisigd, is christen. Iedere kerk, waarin de volle inhoud van deze woorden – dat is 'naar de Schriften!' – zuiver bewaard en daadwerkelijk beleefd wordt, is kerk van Christus.

Leven bij de bron

Gaan we nu na wat het Nieuwe Testament over het christelijke leven zegt, dan valt op, dat niet – zoals in het Oude Testament – een nieuw stelsel van wetten en regels gegeven wordt, maar dat de apostelen heel dicht bij kruis en opstanding blijven. We vinden in het Nieuwe Testament geen ethisch stelsel, een kerkenordening of liturgie. Integendeel, een breed uitgewerkte regelgeving ontbreekt en als die er is – bijv. in 1 Kor 7 (vragen rond huwelijk), 1 Kor. 14 (inrichting eredienst), 1 Tim. 5 (de taak van de weduwen) – dan betreft het zaken die tegenwoordig zó niet meer spelen, zodat direkte toepassing ons maar moeilijk valt. Waarmee natuurlijk niet gezegd is, dat ze hun betekenis hebben verloren! Alle nadruk valt op de gekruisigde en opgestane Here als bron en norm voor het leven.

Lees je hoe de apostel Paulus in de eerste brief aan de Korinthiërs tracht zijn vleselijk denkende geesteskinderen (1 Kor. 3:1vv) in het spoor van Christus te houden, dan doet hij dat niet door middel van regelgeving, maar door steeds weer terug te gaan naar de bron: Jezus Christus en die gekruisigd. Hij leert hen te denken vanuit het centrale en voedt hen zo op tot geestelijke volwassenheid. Dat betekent overigens niet, dat Paulus concrete regels schuwt! De liefde is concreet. De dienst aan God

en de naaste wordt zichtbaar in woord en daad. Maar criterium is Jezus Christus en die gekruisigd, Hij alleen. En lees je hoe de apostel Paulus in zijn kleine brief aan de Kolossenzen voorhoudt wat de christelijke leer is en hoe daarom het christelijke leven er heeft uit te zien, dan valt opnieuw op, hoe sterk de nadruk ligt, niet op een door de gemeente te onderhouden complex van wetten en regels (zie Kol. 2:16-23), maar op het leven aan de voet van het kruis (3:5 vv) als nieuwe mens (3:12 vv). Slechts in enkele zinsneden stipt hij tenslotte aan wat dit alles betekent voor de verschillende fundamentele relaties waarin je als mens staat (3:18-4:6).

Deze beperking is geen toeval, maar kenmerk van het christelijke geloof. De apostelen hebben slechts één doel en dat is, dat Christus gestalte krijgt in het (kerkelijke) leven. Waar Hij gestalte krijgt, krijgt alles gestalte wat God met de mens voorheeft.

Oefeningen in onderscheidingsvermogen

Wie dit weet, wie weet waarop het aankomt, kan ook 'in Christus' flexibel zijn. Laat het wiel maar draaien, de as zit toch vast. Zo is het ook met het christelijke leven. Zolang we het vaste punt maar helder hebben, mag er heel wat bewegen. Prachtige voorbeelden hiervan vinden we in het Nieuwe Testament. We weten hoe Paulus kan uitvallen tegen mensen die de wet en de besnijdenis als het onmisbare, vaste punt kiezen (o.a. Gal. 5:1-6; Fil. 3:2 vv), maar zelf laat hij Timotheüs besnijden terwille van de voortgang van het evangelie (Hand. 16:1,2). Hij weet dat het daarop niet aankomt (Gal. 5:6). Een ander mooi

voorbeeld is de omgang met de vraag of het eten van vlees al dan niet is geoorloofd (Rom. 14:1-15:13). Paulus persoonlijk heeft in deze kwestie een heel duidelijk standpunt: Ik weet en ben overtuigd in de Here, dat niets uit zichzelf onrein is ... (14:14). Maar medechristenen die – om hun achtergrond of opvoeding – door het eten van vlees in gewetensproblemen komen, wil hij maar al te graag ontzien: Want het Koninkrijk van God bestaat niet in eten en drinken, maar in rechtvaardigheid, vrede en blijdschap door de Heilige Geest (14:17). Geen zware theologische redenering om die broeder voor zijn standpunt te winnen, nee, aanpassing, daar waar aanpassing nodig is. Dat kan Paulus, omdat hij onderscheidt waarop het aankomt en omdat hij door de wedergeboorte aan het kruis, nederig en ootmoedig geworden is. In het Nieuwe Testament zit daarom iets boven-cultureels en bovenhistorisch. Het leert uit het hart van de zaak te leven en dat kan, zonder gevaar voor onduidelijkheid, omdat dit hart zo sterk is en zo krachtig klopt. Het evangelie van de gekruisigde Christus boort zo diep en is zo ingrijpend, dat je hele leven daardoor op een ander spoor komt.

De Nederlands Gereformeerde Kerken

Hierboven staat niets nieuws geschreven. Al ver voor het ontstaan van onze kerken werd over deze dingen geschreven in de nog ongedeelde vrijgemaakte kerk. Dat was nodig, omdat het ontstaan van onze kerken met name te wijten is aan een gebrekkig onderscheidingsvermogen, het niet zuiver zien waarop het aankomt. Gelukkig is er in dit opzicht

een boel aan het veranderen in de Gereformeerde Kerk (vrijg.), al valt te vrezen, dat dit niet voor een ieder geldt. Zo las ik in het Nederlands Dagblad, dat er gemeenteleden zijn, die een naburige gemeente opzoeken, omdat de eigen dominee 'goede morgen' zegt, of omdat de voorganger 'woordbreuk pleegt' door in de zegengroet 'De Heer' uit te spreken in plaats van 'De Here', zoals in het kerkboek is vastgelegd. Het is deze massieve benadering, die tot het ontstaan van onze kerken heeft geleid. Aan het niet kunnen 'onderscheiden van de geesten' gaat de kerk kapot. Het is te hopen, dat het zover niet komt.

Tegelijk echter zal ook het onderscheidingsvermogen van 'onze' kerken de komende tijd enigszins op de proef worden gesteld. D.V. 20 mei a.s. zal er in een Voortgezette Landelijke Vergadering een beslissing vallen over 'de vrouw in het diakenambt'. Enige maanden later moet er een besluit vallen over een aanpassing van het A.K.S. en de invoering van een eigen ondertekenningsformulier. Knopen zullen worden doorgehakt, tot blijdschap van de één en teleurstelling van de ander. Op liefde, ootmoet en onderscheidingsvermogen zal het dan aankomen, m.n. – vermoed ik – in de plaatselijke kerken. Temeer ook omdat het einde van de meningsvorming nog niet in zicht is. Onvermijdelijk komt vroeg of laat de bezinning op de vrouw in het ambt ouderling of predikant op de agenda's te staan. Toch, wanneer je met elkaar weet waarop het aankomt – Jezus Christus en die gekruisigd – kunnen we met vertrouwen deze gesprekken tegemoet zien, ook als het wel eens moeilijk is om samen kerk van Christus te zijn.

J.H. Veefkind

Terugkeer – In memoriam 2 – De zoon.

Terugkeer. Midden in de kerkelijke strijd: „Zal ervoor zorgen dat u uit deze omgeving weggaat”. Een paar dagen voor zijn dood: „Dankbaar dat u hier bent gebleven”.

Terugkeer. Hij buigt mensenlevens naar zich en naar elkaar.

Wij vinden dat we zo weinig van Hem merken. Maar als we dit dan wél doen, moeten we het ook maar eens zeggen. Bij dezen.

Terugkeer. Hij brengt het verloren paradijs weer terug.

Meer nog: er komt een vernieuwde aarde onder een vernieuwde hemel en er komen vernieuwde dingen, planten, dieren, mensen. Er zal geen greintje dood meer zijn.

De vader.

Zondagavond. Ziekenhuis.

Een lachje ter begroeting. Vragen beantwoorden met 'ja' en 'nee'.

Ik lees de profetie: nieuwe hemel en nieuwe aarde, geen kinderen voor een vroegtijdige dood, geen grijsaard die zijn dagen niet voleindigt, geen kwaaddoen op de heilige berg. En ik lees de vervulling: nieuwe hemel en nieuwe aarde, nieuwe mensheid, alle tranen afgewist, geen dood en geen moeite meer.

„Dat is andere koek”, zegt hij.

Even later: gebed.

Danken, dat we in de loop van ons leven worden opgevoed tot volwassen mensen, die zelfstandig voor Hem kunnen staan. Danken ook, dat soms wegen elkaar kruisen en dat we dan samen voor Hem mogen staan.

Er wordt meer gezegd, maar hier gaat het om. Dit moet gezegd.

Hij was niet iemand die bij ieder bezoek bijbellezen op prijs stelde. Dat kon hij zelf wel. Hij stond zelf voor zijn Heer,

volwassen. Zelfs zijn kerkelijke opstelling de laatste tien jaar getuigde daarvan. Dit is ook het doel van alle ambtelijke zorg: dat we niet meer onmondig zijn, maar volwassen gelovigen.

Afgezien van de laatste tijd, toen hij zienderogen achteruitging, heb ik in zijn huis veel indringende gesprekken gehad. Diep de gereformeerde leer en het christelijke leven in. Dit waren de ogenblikken waarop ons – over en weer – de vruchten van een heel leven in de schoot vielen. Op kruispunten vorm je samen het verkeer.

Op een kruising van gelijkwaardige wegen moet je verkeer van rechts – de ander – voorrang geven. Doe je dit niet, dan ontstaat er een botsing.

Zulke botsingen zijn er geweest tussen ons. Ik heb daar in het publiek over geschreven, „dat de Here ons in de loop der jaren dichter bij Hem en dicht bij elkaar heeft gebracht. Ik denk soms wel eens dat de beste vriendschappen ontstaan door tranen heen. En ik denk ook dat dit zo'n vriendschap, zo'n broederschap, is.”

Wat voelen mensen voor elkaar? Misschien kun je dit alleen maar uitdrukken in een glimlach, een handdruk – de laatste, op een zondagavond in een ziekenhuis...

M. Janssens, Alphen aan den Rijn

Over kroketten en kerken, oftewel de laatste zitting van de LV

„De wijsheid komt met de jaren, dus ik hoop, dat ik ook nog eens weet wanneer ik moet ophouden met emmeren.”

„De kroketten zijn bijna op kookpunt, laten we daarom nu afsluiten.”

„Wij weten dat br. Blokland zijn belofte dat niet alles onder zijn leiding vlekkeloos zal verlopen, is nagekomen.”

„Kerkeraden zijn ook niet helemaal achterlijk.”

Voortgezette LV

Vier citaten van de laatste zitting van de voorlopig gesloten Landelijke Vergadering. Voorlopig gesloten, want er volgt nog een voortgezette LV, waarin iedere kerk één stemhebbende afgevaardigde kan sturen.

Deze voortgezette LV zal uit twee delen bestaan. Deel I gaat over de vrijheid voor iedere kerk om vrouwelijke diakenen aan te stellen. Op de eerder genoemde datum van 20 mei voor deze bijeenkomst blijkt de Tabernakelkerk in Apeldoorn niet beschikbaar te zijn. Binnenkort horen we wanneer en waar de voortgezette vergadering zal plaatsvinden.

Deel II staat gepland voor 23 september. Dan mogen de afgevaardigden zich buigen over een eventuele wijziging van art. 17 van het Akkoord van Kerkelijk Samenleven (over de onder-tekening door de ambtsdragers van de drie formulieren van eenigheid) en over het op een vorige zitting aangenomen ondertekeningformulier voor predikanten.

Ontspannen

Maar terug naar de vier citaten. Wie mocht denken: Het gaat er op de LV ontspannen aan toe, die heeft helemaal gelijk. Namens alle afgevaardigden denk ik, zei de 2e voorzitter, br. Wattél, in zijn dankwoord aan de 1e voorzitter, br. Blokland, dat de zittingen zich kenmerkten door een open en ongedwongen sfeer en dat br. Blokland dat niet alleen mogelijk gemaakt had, maar daar zeer zeker ook actief aan heeft bijgedragen.

Volgende LV

Aan het begin van de tiende zitting (terwijl gerekend was op 5 à 6!), kon de voorzitter ons melden dat ds. Schaeffer, die in 1e instantie de voorzitter was van de LV, voor zijn doktoraal examen geslaagd is. Verder deelde hij mee dat Doorn de roepende kerk is voor de volgende LV en het moderamen stelde voor om die te plannen voor het voorjaar van 1998. Een lange tijd zodoende tussen deze en de volgende LV, maar dit voorstel werd gedaan mho. op de lange tijd die

deze LV heeft gekost en mho. op de 2 zittingen van de voortgezette LV. Iedereen kon hiermee instemmen.

Steunbehoevende Kerken

Hierna was het tijd om aan de agenda te beginnen. Hoofdmoot voor de laatste bijeenkomst in dit verband waren de rapporten van de Financiële Commissie en van de Commissie Steunbehoevende Kerken. Verder kwam aan de orde de brief namens de NGK aan de synode van de Geref. Kerken en de benoeming van diverse commissies. Over het rapport van de CSK was een van de vorige zittingen het een en ander te doen geweest. De kie. was door de kritische reactie en de wijze van reageren nogal gepikeerd, maar gelukkig werd er nu, na een korte aanloop, in goede sfeer met elkaar gesproken. Het bezwaar tegen het rapport betrof mn. dat de LV onvoldoende gegevens heeft gekregen om het werk van deze kie., door de LV van Ede (1991) ingesteld, te evalueren. Uiteindelijk bleken kie. en LV elkaar goed te naderen, zodat besloten werd de lijn-Ede voort te zetten en op de volgende LV zal dan bekeken worden of de kerken op langere termijn de tot dusver gevolgde manier van werken willen continueren. De angst is dat er op langere termijn meer kerken om steun zullen gaan vragen en verplicht je je dan als kerkverband niet tot lasten die je nu niet kunt overzien?

Taakverlichting Oudere Predikanten

Verder werd het reglement voor deelneming en uitkering van de Commissie Taakverlichting Oudere Predikanten besproken. Op een vorige zitting, in twee termijnen zelfs, was over VUT en/of TOP al uitgebreid gesproken. Kort gezegd is dit reglement er terwille van de oudere predikanten, die nu een recht hebben op VUT of Taakverlichting en om de gemeentes die deze predikanten in dienst hebben te steunen, zodat de taken in de gemeente voortgang kunnen vinden door het inhuren van andere betaalde krachten.

Gereformeerde Kerken

De synode van de Geref. Kerken had op 25 november 1988 de zogeheten 'schuldverklaring' betreffende haar aandeel aan de breuk rond 1944 opgesteld en gestuurd aan de synode van de Geref. Kerken Vrijg. en aan de LV. De LV van Ede heeft een reactie op deze brief gestuurd die door de GK in december 1992 beantwoord werd. Daarin schreven de GK o.a. dat ze dankbaar zijn voor deze reactie. De LV

besloot om ook op deze brief te reageren en om dat te doen op een sobere manier en om niet de huidige situatie van de GK (gesteld dat we dat al zouden kunnen!) expliciet in de brief te noemen. Op het concept van het moderamen kwamen enkele wijzigingsvoorstellen, waarover het moderamen zich nog zal buigen, waarna de brief verstuurd zal worden.

Kommissies

Bijna aan het einde van de vergadering werden diverse benoemingen in allerlei commissies gedaan. Naast de bestaande commissies werd o.a. de kie. Opleiding Predikanten ingesteld. In het verslag in Opbouw van 30 december 1994 kunt u over deze kie. lezen. In deze kie. zijn nu benoemd prof.mr. J.J. Oostenbrink als voorzitter, drs. M.H.T. Biewenga, prof.dr. A.Th. van Deursen, dr. R.R. Ganzevoort, C.M. van der Klis (secretaris van de Theol. Studie Begeleiding), ds. J. Stuij, prof.dr. K.R. Veenhof en drs. R. Venderbos.

Sluiting

Voordat br. Blokland voorlopig deze LV sloot, bedankt hij de koster van de Tabernakelkerk en zijn team. Zij hebben de afgevaardigden iedere keer maar weer voortreffelijk verzorgd. Daar was iedereen het zeer mee eens! Ook wees hij erop dat vrijwel iedere vergadering iemand aanwezig was van de Chr. Geref. deputaten. De kie. die deze LV heeft voorbereid werd geprezen. Nadat br. Wattél de voorzitter bedankt had, konkludeerde br. Blokland dat op deze LV heel wezenlijke dingen voor de NGK aan de orde zijn geweest. Allemaal zaken die te maken hebben met de vraag hoe we de toekomst in gaan. Hij refereerde aan 'de vrouw in het diakenambt', 'het AKS' en 'de theologische opleiding'.

Pastoraat

In een plek zonlicht op de grond wil ik je leggen als een kind, zodat je, waar je bent gewond, eindelijk genezing vindt.

In de warmte en het licht van Gods schoot, als zijn lief kind maar in zijn schaduw je gezicht, zodat zijn glans je niet verblindt.

Jeannette

H. Algra, Den Helder

Twee carrières op één kussen...

De VCPB is een vereniging van mensen die (meestal beroepshalve) bij de opvoeding van kinderen en jongeren betrokken zijn. De vereniging wil betrokkenen helpen zich te bezinnen op de relatie tussen geloof en opvoedingspraktijk. In het verleden heeft 'Opbouw' meerdere malen aandacht besteed aan congressen die werden georganiseerd door deze nog jonge vereniging.

Sinds de Tweede Wereldoorlog is de rolverdeling van de ouders binnen het gezin sterk veranderd. De (buitenshuis) werkende moeder wordt steeds meer gewoon. Ook in christelijke gezinnen hebben moeders steeds vaker een baan buitenshuis. Steeds vaker wordt de opvoeding van jonge kinderen 'uitbesteed' aan anderen. Veel jonge ouders komen in dit verband met allerlei vragen in aanraking. Kunnen twee carrières op één kussen? Is het kind niet de dupe? En als het weinig kwaad kan: hoe moeten de taken binnen het gezin dan verdeeld worden? De VCPB vond het de hoogste tijd voor christen-pedagogen en beroepsopvoeders om zich eens dieper op deze vragen te bezinnen. Daarom wordt er op zaterdag 18 maart 1995 in Utrecht een congres over werkende ouders en de opvoeding van kinderen georganiseerd. De titel van het congres luidt veelzeggend: 'Twee carrières op één kussen en.... de opvoeding ertussen?'

Koppen in de media

Dat de vragen ook in de media spelen, blijkt uit de volgende koppen in kranten en tijdschriften:

- 'Commissie wil debat over pedagogische kwaliteit kinderopvang.'
- 'Vrouwvriendelijk beleid bevestigt stereotype beeld.'
- 'Zorgende vaders ongerust over hun mannelijkheid.'
- 'Jonge moeder ziet alleen wat fout gaat'
- 'Over stress bij niet-werkende moeders met jonge kinderen.'
- 'Kiezen zonder spijt.'
- 'Op haar plaats.'
- 'Dubbele taken, dubbele schuldgevoelens?'

De – soms felle – discussie in de media van de afgelopen jaren, tussen voor- en tegenstanders van kinderopvang, kenmerken de veranderingen die zich voordoen in het denken over het verdelen van de taken tussen mannen en vrouwen.

Polarisatie

Opvallend is dat de discussie over dit onderwerp meestal nogal polariserend en emotioneel verloopt en zich toespitst op gevoelige vragen omtrent het belang van een verandering in de positie van vrouwen. De consequenties voor de

kinderen blijft in deze discussie vaak een punt van secundair belang. Voorstanders bevestigen zich voortdurend in de mening dat het voor kinderen géén nadelen heeft als de beide ouders werken, het zou zelfs voordelen hebben. Tegenstanders koesteren zich in het tegendeel: kinderopvang door derden zou schadelijke effecten hebben voor kinderen. En zo blijven beide groepen tegenover elkaar staan.

Het kind centraal

Op de jaarlijkse congresdag van de VCPB wordt geprobeerd de genoemde trend vanuit het perspectief van de kinderen te belichten. Vragen die o.a. centraal zullen staan op deze dag zijn:

- Wat zijn de consequenties van de veranderingen in beelden van mannelijkheid en vrouwelijkheid voor de opvoeding?
- Wat zijn de pedagogische voorwaarden voor een goede ontwikkeling van kinderen? Met andere woorden, wat hebben kinderen nodig om goed op te kunnen groeien?
- Wat vraagt dit van de inzet van ouders? Wat zijn hun mogelijkheden en uitdagingen en waar liggen de limieten en valkuilen? Hoe valt er voor hen een goed afweging te maken met betrekking tot het verdelen van de taken en verantwoordelijkheden?
- Wat vraagt deze ontwikkeling van de samenleving? M.a.w.: hoe kan het beleid dat hierop in de politiek gemaakt wordt zo goed mogelijk afgestemd worden in het belang van ouders en kinderen?

Praktische informatie

De congresdag zal worden gehouden op zaterdag 18 maart 1995 in Utrecht. Nadere informatie over sprekers, plaats, tijd en kosten bij: *Vereniging voor Christen-Pedagogen en Beroepsopvoeders*, p/a Christelijk Studiecentrum ICS, N.Z. Voorburgwal 96-1, 1012 SG Amsterdam, (020) – 62 57 141

Boekbespreking

De prediking doordacht

J.F. Schuitemaker: 'De prediking doordacht' – Uitgeverij Boekencentrum – Zoetermeer – 107 pag. – f 19,90

Dit is een interessant boek, dat over de verkondiging van het evangelie handelt. Dat blijft een aktueel thema. De predikant wordt er in zijn ambtelijke dienst wekelijks mee gekonfronteerd. De auteur gaat op ettelijke vragen nader in, b.v.: Hoe kunnen wij de hoorders aanspreken? Hoe moeten wij de bijbelse tekst vertolken? Hoe moet de preek worden opgebouwd? Daaraan voorafgaand en daarmee samenhangend is de vraag belangrijk: Hoe kom ik aan mijn preek? Zeker zo belangrijk is de vraag: Hoe kom ik van mijn preek af? Hierbij kan nergens de werking van de Heilige Geest gemist worden. Ds. Schuitemaker citeert een bekende regel uit Calvijs Institutie: „Zonder de werking van de Geest wordt er door het Woord niets gewerkt”. Een preek voorbereiden, aldus de schrijver, is niet slechts een kwestie van: Hoe doe je dat?, maar ook van: Wie ben je zelf? Het ambt heeft geen gezag in zichzelf, maar wordt bepaald en begrensd door het Woord van God, dat de drager van het ambt heeft te brengen. De menselijke persoonlijkheid van de predikant wordt uiteraard niet uitgeschakeld bij het verwoorden van de boodschap van de tekst. Een vergelijking tussen Calvijn en Kohlbrugge wijst dat uit (p. 24-26). Toch zou ik mij in dit opzicht willen wachten voor een overaksentuering, omdat ook de persoonlijkheid en de karakterstructuur van de voorganger onder de tucht van het Woord van zijn Zender staan. De auteur heeft gelijk als hij stelt, dat wij met elkaar in de prediking dienen om te gaan op het volwassen niveau. Zeer beperkt wordt in dit boek aandacht besteed aan de heilshistorische prediking. Met name K. Schilder, B. Holwerda en M.B. van 't Veer hebben op dit gebied baanbrekend werk verricht. Wij zijn erbij opgevoed. Maar bij alle waardering is het wel waar wat kollega Schuitemaker in dit verband opmerkt: „Wie de Bijbel heilshistorisch uitlegt, moet bovendien oppassen niet steeds hetzelfde te zeggen. Het gevaar is groot, dat we de gemeente steeds weer wijzen op de grote rijkdom na Pinksteren en hen steeds weer vermanen, daar goed acht op te slaan.” (p. 58) De auteur heeft het ook over het inlezen van eigen situatie in de Bijbel en geeft een voorbeeld daarvan n.a.v. Handelingen 20:19. Een jongeman valt onder de preek van Paulus in slaap en valt vanaf de derde verdieping naar beneden. Dit gebeu-

ren wordt dan uitgewerkt in de richting van de huidige kerkverlating. Dus als iemand in de kerk onder de preek in slaap valt kan hij eventueel getypeerd worden als een potentiële kerkverlater. Schuitemaker noemt deze manier van preken gewaagd. Ik noem deze wijze van Woordverkondiging afkeurenswaard, omdat ze in strijd is met de teneur van de tekst (p. 65, 66). Onze kollega snijdt op pag. 73 e.v. het thema van de preek-inval aan. Zo wordt een brug geslagen tussen tekst en situatie. Bij alle goede opmerkingen, die hierover worden gemaakt, heb ik juist in dit verband de bede om de verlichting met de Heilige Geest gemist. De schrijver pleit met D. Buttrick voor een dialogische preekstructuur en speelt één en ander uit tegen een puntsgewijze preekopbouw. M.i. vallen echter beide te combineren. Tot slot betreurt ik het, dat in de literatuurverwijzing nergens boeken van gereformeerde homileten zoals K. Dijk, C. Veenhof, C. Trimp, J.T. Bakker en K. Runia worden genoemd.

Dit alles neemt niet weg, dat wij hier met een belangwekkend boek hebben te maken van de hand van een Herv. (Geref.) predikant. Voor een echte homiletiek is het te beknopt. Maar als verzameling homiletische richtlijnen kan het uitstekende diensten bewijzen. En de stof is zo behandeld, dat ook geïnteresseerde gemeenteleden er veel aan zullen hebben. Daarom: hartelijk aanbevolen!

O. Mooiweer,
Enschede

Casper Koolsbergen, Ermelo

Hans Anders

Hans A. is zes maanden als militair uitgezonden geweest naar Bosnië. Geen makkelijke tijd, maar hij stond er niet alleen voor. Z'n vrouw en twee kinderen steunden hem waar ze maar konden. En de gemeente liet zich ook niet onbetuigd. Hans herinnerde zich de voorbede in de kerk, zondags voor z'n vertrek. Hij had er niet om willen vragen, maar het had hem toch wel veel gedaan. En later de brieven. Soms van gemeenteleden van wie hij dat helemaal niet verwacht had. Een ouderling had hem drie, vier keer een preek op een bandje gestuurd. Niet dat hij ertoe kwam om die echt aandachtig te beluisteren – hadden ze wel een idee in wat voor omstandigheden hij daar zat? – maar toch. En na thuiskomst de vragen, de belangstelling. De dominee die een speciaal welkomstwoord tot hem richtte. Kringen mensen om hem heen. Hij zat vol met z'n ervaringen en kon naar hartelust vertellen. Dia's laten zien op de gemeenteavond, waar ze speciaal voor hem tijd hadden ingeruimd. Op de kazerne gold hij als een deskundige die ervan mee kon praten. Hij was natuurlijk niet de enige die er geweest was, maar wel een beetje die goed vertellen kon. Hans genoot ervan. Had het gevoel iets belangrijks gedaan te hebben. En thuis? Daar hing aan de muur de Bosnische vlag die hij op de kop had weten te tikken. Alles was anders geworden. Hans was anders geworden.

Het duurde een paar maanden, voordat z'n vrouw hem dat in een huilbui voor de voeten wierp. Alles draaide om hem en zijn ervaringen, maar zij was er ook nog! En de kinderen. Ook zij hadden hun verhaal. Natuurlijk niet zo spectaculair, maar ze hadden wel maanden lang in spanning gezeten. Er alleen voor gestaan. Zich groot gehouden. Nu ze zo uitgezien hadden naar hun man en vader, was er een eigenlijk een ander thuisgekomen.

Hans B. is zes maanden als militair uitgezonden geweest naar Bosnië. Geen makkelijke tijd, maar hij stond er niet alleen voor. Z'n ouders hadden moeite gehad met zijn keuze, maar respecteerden het volledig. Bij het afscheid hadden ze dapper staan zwaaien – terwijl Hans wel wist hoe zij tegen hun tranen moesten vechten. En zijn vriendin had er niet van opgekeken, toen hij er voor de eerste keer over begonnen was. Ze kenden elkaar al lang genoeg om deze dingen van elkaar te weten. Ook dat ze oprecht hun best zouden doen hun relatie in stand te houden. Dat lukte ook wel, maar in de eerste brieven proefde ze wel iets van teleurstelling over de zo bewust gekozen uitzending. Was dat nou de VN-organisatie die hij zich had voorgesteld? Wat had hij daar eigenlijk

te zoeken? Soms schaamde hij zich voor z'n blauwe helm. Hij deed z'n werk, draaide z'n shiften, maar diep van binnen namen de vragen toe. Bij thuiskomst werd hij omhelsd. Door vriendin en ouders. „We zijn zo trots op je!” Hans was natuurlijk blij. Maar in de daarop volgende maanden kreeg hij steeds meer moeite met z'n omgeving, met zichzelf. Waar viel trots op te wezen? Waar had het allemaal voor gediend? En dankbaar waren ze in de kerk geweest voor z'n behouden thuiskomst. Oké, maar waarom liet God die ellende daar dan voortduren? Wie of wat was God eigenlijk? Was Hij alleen de God van de catechisatie, of ook van de Serviërs, de moslims? Hans praatte er steeds minder over. Bij z'n vriendin vond hij wel rust en begrip, maar in z'n pas begonnen studie kon hij z'n draai niet vinden en met steeds meer moeite ging hij naar de kerk. Alles was anders geworden. Hans was anders geworden.

Toen een ouderling hem vroeg waarom ze hem niet zo vaak meer zagen, barstte de bom. En alles ging over de tafel. Z'n opvoeding, z'n geloof, z'n hele leven. Wat was de zin ervan? Wie was hij eigenlijk? Wie wilde hij zijn?

Hans A., Hans B., Hans C. ... Ik kan, vanuit mijn eigen ervaring als uitgezondene en als legerpredikant, wel doorgaan met een heel alfabet Hanssen. Verhalen die illustreren hoe diep zes maanden uitzending naar een crisisgebied ingrijpen in iemands leven. En in dat van hun thuisfront. Gewoonlijk is er best aandacht voor in de kerken. Rond het vertrek, tijdens de uitzending en rond de thuiskomst. Al worden er weleens pijnlijke missers gemaakt: „Daar heeft-ie toch zelf voor gekozen?” Of: „Komt-ie nu alweer terug?” Maar het gaat maar niet om die zes maanden. De ervaring leert dat men veelal op een of andere manier 'anders' thuiskomt. Dat wordt werkelijk langdurig meegenomen en kan op den duur consequenties hebben in relaties, op het werk en in de kerk. Met name in het krijgsmachtpastoraat is daar de laatste jaren veel aandacht voor. Er wordt veelvuldig over gesproken en geschreven en er wordt daadwerkelijk zorg verleend.

Maar in de kerken is dat niet zo eenvoudig. Het gaat soms maar om een enkeling die met uitzending te maken krijgt en men is niet zo vertrouwd met de cultuur en de vragen die in de krijgsmacht leven. Wat is dan wijs in het pastoraat? Wat kan een predikant, een gemeente hierin betekenen? In augustus verscheen *De geur van oorlog*, een pastorale handreiking voor parochies en gemeenten bij uitzending van leden naar spanningsgebieden.

Een brochure die in opdracht van de Gereformeerde Kerken in Nederland is uitgebracht door het Interkerkelijk Vredesberaad (postbus 85893, 2508 CN Den Haag, tel. 070-3507100), en waarvan onder anderen door krijgsmachtspredikanten en -aalmoezeniers is meegewerkt. Er wordt het nodige gezegd over het officiële karakter van VN-missies (juist het door elkaar halen van mandaat, middelen en mogelijkheden leidt vaak tot onbegrip en frustratie), maar de kern van de brochure is de bespreking van wat uitgezonden en achterblijvers ten diepste bezighoudt. Vragen over motivatie en voorbereiding. Praktische handwenken voor de betrokkenen zelf en voor hun (kerkelijke) omgeving. En vooral het proces van 'herijking': door en na een uitzending kan je kijk op de werkelijkheid en op jezelf veranderen. En dat met name op drie gebieden: werk en zinvol bezig zijn, relaties, en geloof in God

Je komt 'anders' thuis, wordt van uitgezonden militairen gezegd. Anders is geen 'slechter' of 'minder'. Het kan voor de betrokkene, voor z'n directe omgeving en voor de kerkgemeenschap ook winst betekenen, als daar zorgvuldig mee wordt omgegaan.

Bijna 25 jaar kerkte de NG-kerk van Alkmaar in dit NH-kerkje te Oudorp. Vanaf 1 februari zal de gemeente op een andere plaats vergaderen, nl. in de Rk Pius X-kerk. Dit vanwege een federatief samengaan met het Alkmaarse deel van de CG-kerk van Broek op Langedijk. Foto: H. Algra

Terloops

P.C. van Wijk

Okke Jager aan het woord

Uit het boek 'Beeldenstorm' geef ik nog eens wat uitspraken van wijlen Okke Jager door. Ik begin met enkele aforismen over dominees. Dan zit ik zelf even rustig! Het ene grote gebod voor dominees is: „Bewandel uw weg met voorzichtigheid, wijk niet af ter rechter- of ter linkerzijde”, en het tweede, daaraan gelijk, is: „Gij zult niet echt preken.” Alles wat niet oud en vertrouwd klinkt, wordt kortweg profanie genoemd, omdat het nieuwe ons aan 't schrikken brengt.

Zelfs na lang nadenken snapte ik deze uitspraak niet. Anderen wel?

De predikant moet de gemeente steeds weer waarschuwen tegen de lieden die de profeten kappen en parfumeren.

Sprekers die vlot uit hun woorden komen, zijn er nooit in geweest. Een conservatief denkt dat hij gelooft en een progressief gelooft dat hij denkt. Er zijn teveel dominees die zich vastbijten in hun verkondiging. Ze kruipen naast het zaad de grond in en dan is 't geen wonder, dat ze er slecht uitzien. Het is inderdaad typerend, dat er veel meer overspannen en overwerkte dominees zijn dan overwerkte boeren. Wij nemen wel onze hoed af voor de dominee, maar de zwaluw zien wij niet eens. En die is ook dienaar Gods. Ik word er steeds meer van overtuigd dat één der vele oorzaken van de kerkelijke verdeeldheid in de zeventiende eeuwse werkweek van de dominee ligt. Zodra een ouderling zijn predikant enige ontspanning gunt door een bevoegd woord, werkt hij onwetend mee aan de vernieuwing, de eenheid en de uitbreiding van de kerk! Van overbezette dominees komen op den duur onbezette kerkbanken.

Ik laat de uitspraken over dominees nu verder rusten. Ook niet-dominees konden er overigens wat van leren. Het is ontstellend zoals wij ook de Bijbel steeds weer naar onszelf toe halen. Eert uw vader! zegt vader. En uw moeder! zegt moeder. Allen die zelf moeite hebben met de kuisheid, roepen naar de anderen: het eerste en grote gebod is: gij zult niet echtbreken. Wie verkouden is, wil steeds de neus van zijn naaste snuiten. Tegen de hete zonden protesteren vooral de bedrivers van koude zonden. „Gij zult niet

doodslaan”, zegt de dief. „Gij zult niet stelen”, zegt de moordenaar. „Gij zult niet begeren uws naasten huis”, zegt de commissaris in zijn villa. „Noch zijn rund noch zijn ezel”, zegt de veeboer. Maar zodra een Bijbelwoord in onze kraam te pas komt, hebben wij de verkeerde tekst te pakken.

Het gebod 'Gaaf heen en vermenigvuldigt u' staat in het kader van het gebod om de aarde bewoonbaar te maken. Zodra de vermenigvuldiging van de mensen de aarde onbewoonbaar maakt, wordt het gebod niet vervuld, maar overtreden.

Omdat een christen het hart van God kent, kan hij het verdragen, als hij niet de gedachten van God kent.

De ouderlingen die hebben toe te zien op de leer, moeten ook toezien op het levend blijven van de leer.

Er is geen feest, dat zo vaak mislukt als Pinksterfeest. Op 't Kerstfeest kunnen wij de komst van het Kind niet ongedaan maken, op 't Paasfeest kunnen wij de opstanding niet wegfilosofieren, maar op 't Pinksterfeest kunnen wij wel de H. Geest uitblussen. Pinksteren is het toppunt van Gods genade en dus ook van onze verantwoordelijkheid. Daarom moeten in Israël de paasbroden nog ongezuurd worden gegeten, maar het Pinksterbrood was gezuurd: dan komt onze zuurdesem er ook bij. Wij gaan desnoods van kracht tot kracht steeds voort, maar het verschijnen voor God in Sion moet voorlopig toekomst blijven.

Veel kostbare tijd, die de mens had kunnen gebruiken om het kwaad te bestrijden, heeft hij besteed met erover te denken.

De tien geboden zijn tien vingers van God, die Hij waarschuwend opheft; maar die tien vingers zijn ook de twee handen van God die mij opvangen. Wij hebben wel eens te veel gedaan, alsof Gods wil even klaar was als de gereformeerde klontjes in het kopje koffie na kerktijd. Wij berustten in Zijn verborgen wil en wij doen Zijn geopenbaarde wil, – wij hadden heel de wil van God in onze zak.

Wie niet lachen kan, is niet bekeerd. Ons gebrek aan humor is een gebrek aan geloof. Er zijn mensen die denken: geloven dat is: een rijtje waarheden aannemen: God bestaat. Jezus leeft – maar de duivel gelooft ook dat God bestaat en dat Jezus leeft!

Dat wij het oude zo krampachtig willen vasthouden, dat kan een onbewuste angst zijn voor het nieuwe en dat is ten diepste angst voor de jongste dag: wij willen het maar liever houden zoals het nu is.

Protestanten zeggen wel dat ze niet zalig worden door goede werken, maar ze hebben die leer van goede werken stiekem omgezet in een leer van hard werken.

Het stuk van de ellende blijft door de hele catechismus meespelen; toch is Zondag 2 tussen al de andere zondagen maar een blauwe maandag.

Als de ellendekennis niet een stuk is van de enige troost, komt er alleen maar nieuwe ellende van.

P.J. van Kampen, Ede

In memoriam: Prof.Dr. Hooykaas (1906-1994)

In januari 1994, al weer een jaar geleden, overleed Prof.Dr. Reijer Hooykaas. Hij werd 87 jaar en heeft een uitzonderlijk arbeidzaam leven geleid; daarin heeft hij veel betekend voor de geschiedschrijving van de natuurwetenschappen. Hij heeft als eerste in ons land een leerstoel voor dit vak bezet. Ook was hij een man die zich als (Calvinistisch) Christen deed kennen.

De eerste keer

Mijn eerste ontmoeting met prof. Hooykaas vond plaats in het najaar van 1981. Al sinds enige tijd was ik me bewust dat we in Zeist, destijds onze woonstede, een eminente plaatsgenoot hadden, die ik graag eens wilde spreken. Na enige tijd ging die wens in vervulling. Mij werd, nogal onverwacht, gevraagd of ik met prof. Hooykaas een gesprek wilde hebben, voor een artikel in *Aktie*, het blad van Youth for Christ; het verhaal moest bijna onmiddellijk ook aangeleverd worden! Toen ik me over de telefoon introduceerde en vroeg of ik eventueel op korte termijn bij hem mocht langskomen, was het onverwachte antwoord: „Komt u dan vanavond om 10 uur maar langs!” Zo stond ik precies op tijd voor een hoge deur van een mooi oud pand in Zeist. We praatten en praatten, lang nadat het bandje waarop het gesprek werd opgenomen afgelopen was. Tegen half drie die nacht kwam zijn vrouw, die op tijd naar bed was gegaan, naar beneden en vroeg hem of hij wel wist hoe laat het was. Toen stond ik ook na twee minuten buiten! Het was erg laat geworden en dat voor een eerste gesprek. De volgende dag heb ik zijn vrouw een bos bloemen bezorgd. Toen ik naar een eventueel passende tekst uit de Bijbel zocht, kwam een vriend te hulp: „Zelfs des nachts gaat haar lamp niet uit”. Dat woord uit Spreuken 31 is een voor haar leven kenmerkend woord geweest, meen ik. Tekst plus bloemen hebben het weer goed gemaakt, geloof ik zelf. Mevrouw Hooykaas, van geboorte Hongaarse, heeft me er later tenminste nooit op aangezien!

Een meeslepend verteller

Waar ging het gesprek over? Over de wijze waarop in de 16e en 17e eeuw de Kerk van Rome en de Protestanten met het conflict rond Copernicus' visie van een 'heliocentrisch wereldbeeld' zijn omgegaan. Hoe moesten Christenen omgaan met de notie dat niet de zon rond de aarde draaide, maar omgekeerd, de aarde rond de zon? Hij maakte duidelijk dat door de Kerk van Rome het conflict rond b.v. de opvatting van Galilei veel meer op (vermeend) 'bijbelse gronden' werd ge-

voerd dan door de meeste Reformatoren en hun aanhangers. Vandaar dat er voor 'Rome' een heleboel op het spel stond! Luther had, als ik goed herinner, niet zoveel over Copernicus' visie gezegd; hij was al spoedig na de publicatie van Copernicus' geschrift overleden. Calvin dat de opvattingen van Copernicus onjuist en ook belachelijk gevonden, maar was wel zo voorzichtig om erbij aan te geven dat dat zijn persoonlijke mening betrof. Het was geen zaak van 'binding aan de Schrift' om Copernicus' visie buiten de deur te houden. De Calvinistische aanhang was dus niet aan Calvijns opvatting gebonden! Een aantal overtuigde Lutheranen zoals de geleerde Rheticus en een aantal geleerde Calvinisten als de predikant en sterrenkundige ds. Philips van Lansbergen waren van oordeel dat er helemaal geen sprake van een conflict tussen 'geloof en wetenschap'! Laatstgenoemde, een aanhanger van de besluiten van de Dordtse Synode van 1918/19, die over 'Calvinus noster' sprak ('onze Calvin'), had betoogd dat er maar één waarheid kon zijn, Gods waarheid. Het was, zo werd door hem gesteld, ondenkbaar dat de twee 'boeken' waaruit men Gods grootheid kon kennen, 'Het Boek der Schriftuur' en 'Het Boek der Natuur', dusdanig met elkaar in conflict zouden zijn!

Vandaar ging het gesprek verder naar de grote Franse geleerde en denker Pascal en diens strijd om de natuurwetenschappelijke en ook theologische waarheid. We hadden het over een tijd die prof. Hooykaas in Portugal had doorgebracht aan de Universiteit van Coimbra, waar hij een eredoctoraat ontvangen had, over de weinige precisie waarmee men vaak de opvattingen van Darwin in tekstboeken weergaf en over de ontwikkeling in diens ideeën. De eerste edities van de *Origin of Species* werden van de plank gehaald en er werden passages opgeslagen, waarvan gold dat dat niet in de eerste druk gestaan had, maar wel in de tweede of derde. Ik hoorde verhalen over Thomas Huxley, Darwins vriend, die onder andere had gezegd: „Follow the facts, to whatever abyss they may lead you”. Dat motto: „Volg de feiten, ongeacht tot welke afgrond ze je mogen voeren”, werd met instemming overgenomen. Hooykaas was iemand die zich steeds op *waarneming* beriep. „Hoe staat het met de feiten? Onze modellen, onze rationele (of rationalistische) benadering kan er best in allerlei opzicht helemaal naast zitten, maar de feiten, die zoeken wel!” Een en ander werd doorspekt met vaak prachtige verhalen en anecdotes over mensen wier naam ik tot dan toe nog nooit

gehoord had! We hadden het over het 'soortbegrip' in de biologie en hoeveel ingewikkelder dat ligt dan de meeste leken beseffen, over ontwikkelingen in de Geologie en de verhouding met geleerden uit het Oostblok, die soms een handje geholpen werden om voor een conferentie naar het Westen te komen, wat ze allemaal zo graag wilden! Hooykaas was een uiterst boeiende verteller, merkte ik bij die ontmoeting, de eerste van een (beperkt) aantal gesprekken dat ik met hem heb mogen hebben.

geloof en wetenschap

Een groot deel van zijn betoog over de relatie tussen geloof en wetenschap kwam, meen ik zelf, in de volgende woorden naar voren, die ik uit mijn eigen interview in *Aktie* november 1981 citeer: „De bezwaren die de wetenschap tegen de godsdienst zijn naar mijn mening geen echt *natuurwetenschappelijke* bezwaren geweest, maar *rationalistische* bezwaren.” Ter toelichting zei hij: „Ik bedoel dit: Men geeft aan het menselijk verstand (ratio) de beslissingsbevoegdheid over wat waar of niet waar is. De natuurwetenschap geeft die bevoegdheid echter aan de *waarneming*. In de natuurwetenschap passen we onze rede, ons verstand, aan bij wat we 'zien'. Door van ons verstand uit te gaan, lopen we telkens weer het gevaar de verschijnselen aan de rede te willen aanpassen.” Dat thema was feitelijk al aan de orde bij de rede die Hooykaas uitsprak bij het aanvaarden van zijn ambt aan de VU, op vrijdag 1 februari 1946. 'Rede en Ervaring in de Natuurwetenschap der XVIIe Eeuw' was de titel.

Een academische carrière

Prof. Hooykaas begon zijn academische carrière als student in de Chemie in Utrecht. Op 1 juli 1933 promoveerde hij tot doctor in de wis- en natuurkunde op een proefschrift met de titel 'Het Begrip element in zijn historisch-wijsgeerige Ontwikkeling'. Later werd hij docent Scheikunde aan middelbare scholen in Amsterdam en Zeist. Na de oorlog werd hij benoemd, aan de VU, tot buitengewoon hoogleraar in de Geschiedenis van de Natuurwetenschappen; dat was de eerste leerstoel van die aard in ons land. Dat deed hij 1945 tot 1966; van 1948 tot 1960 werd die opdracht gecombineerd met een professoraat in de Mineralogie. In 1967 werd hij in Utrecht tot hoogleraar in de Geschiedenis van de Natuurwetenschappen benoemd. Van zijn lidmaatschap van nationale en internationale Genootschappen vermeld ik alleen de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen,

afd. Letteren. Van 1976 tot 1976 was hij vice-voorzitter, van 1976 tot 1984 voorzitter van de Internationale Commissie voor de Geschiedenis van de Geologische Wetenschappen. Het eredoctoraat van de beroemde Universiteit van Coimbra in Portugal is al genoemd. Hij sprak vijf talen vloeiend en kon zich redden in nog een aantal andere talen...

Hooykaas was ook een gelovige, maar niet iemand die met zijn geloof te koop liep. Heel blij was hij, toen hij na colleges Kristallografie in de Sovjet-Unie heimelijk door geleerden werd benaderd die hem vroegen of hij Christen was. Dat hadden ze geconcludeerd uit de wijze waarop hij het onderwerp besprak en omdat ze zelf (min-of-meer in het geheim) Christen waren, hadden ze behoefte aan verder gesprek. Hooykaas was daarover opgetogen! „Hij meende”, zegt dr. Oliver Barclay in een 'In Memoriam' in het Britse blad *Science and Christian Belief*, „dat, zonder dat men het eigen geloof expliciet vermeldde, het Christelijk geloof de manier kleurde waarop men naar de natuur keek, en dat dat erg belangrijk was.”¹

Zijn werk: prachtige boeken

Vooraf vermelding verdienen goed toegankelijke en soms ook nog wel verkrijgbare boeken als *Religion and the Rise of Modern Science*. Scottish Academic Press. Edinburgh and London. 1972. (diverse latere herdrukken) Voor dat boek heb ik zelf steeds een voorkeur gehad. In 162 pagina's argumenteert Hooykaas dat de moderne wetenschap voor een groot deel is voortgekomen uit de Joods-Christelijke invloed op het Westerse denken. Waar hij spreekt van *bouwstoffen* (de wetenschappelijke methode die voor een groot deel van de Grieken afstamt) acht hij *groeistoffen*, de hormonen en vitaminen, vanuit een bijbels wereldbeeld aan de moderne wetenschap aangeleverd. Vooral de invloed van het Calvinisme acht hij daarin groot. Hij rekent de Engelse 17e-eeuwse Puriteinen, maar ook Franse Hugenoten en landgenoten tot de grondleggers van de moderne wetenschap. Het bijbels wereldbeeld is, mits zuiver bekeken, stelt hij welsprekend, van het grootste belang voor de ontplooiing van de wetenschap gebleken. Geloof en wetenschap hoeven dus niet per se elkaars concurrenten te zijn. Jammer genoeg, en ook onbegrijpelijk, is dat boek, de tekst van de beroemde en prestigieuze 'Gifford Lezingen' in het Schotse St. Andrews, nooit vertaald en in ons land uitgegeven. Eigenlijk vind ik dat een schande! Het is een fascinerend en heerlijk leesbaar boek.

Een tweede boek heeft als titel: *The Principle of Uniformity in Geology, Biology and Theology*. Ondanks zijn Engelse titel is dat uitgegeven in ons land: bij Brill in Leiden, in 1963. De eerste woorden luiden (in mijn vertaling): „Het methodische principe

dat ten grondslag ligt aan de moderne geologie en evolutionaire biologie is het principe van de uniformiteit. Het heeft een in brede kring bekend geworden toepassing in Charles Lyells boek 'Principles of Geology' (1830), waarin het boek aangekondigd wordt als 'een poging om de vroegere veranderingen in het oppervlak der aarde te verklaren door verwijzing naar oorzaken die nu in werking zijn'. Lyells these is dus: We mogen ervan uitgaan dat er geen principiële andere krachten nu werkzaam zijn dan vroeger en vroeger geen andere krachten zijn opgetreden dan nu vallen waar te nemen. Ook in dit boek van prof. Hooykaas, 237 pagina's, treft ons dezelfde heldere stijl, dezelfde ontzagwekkende eruditie en dezelfde 'impliciet-christelijke wetenschapsbeoefening, die eist dat we buigen voor de onweerlegbaar waargenomen gegevens in Gods schepping. Ook dat is een verrukkelijk boek!”

Het derde boek om te noemen is, voorzover ik weet, als enige in ons land nog steeds verkrijgbaar. Het is een vrij compact geschreven *Geschiedenis der Natuurwetenschappen*, uitgekomen bij Bohn, Scheltema en Holkema. Utrecht. 1971; tweede druk uit 1979. In 289 bladzijden wordt – opnieuw, zeer helder – de loop van de natuurwetenschap in zijn vele vertakkingen weergegeven. Het gaat daarbij niet alleen om de ontdekkingen, maar ook vaak om de achtergronden en de denkweg die tot nieuwe ontdekkingen aanleiding geven heeft.

Naast beroemde boeken als Arthur Lovejoy's *The Great Chain of Being*, C.S. Lewis' *The Discarded Image* en Dijksterhuis' *De Mechanisering van het Wereldbeeld* zijn de hier genoemde boeken verrukkelijk leesvoer voor mensen die geïnteresseerd zijn in 'de geschiedenis van ideeën'. Vergeet daarnaast de inhoud niet van allerhande vaak kleine brochures, over de zeer 'evangelische' Jansenist Pascal, die Hooykaas vurig bewondert. Of over Teilhard de Chardin, die hij bijna even hartstochtelijk bestrijdt. 'Teilhardism, a Pseudo-Scientific Delusion', de titel verraadt al een markant gebrek aan instemming met de ideeën van deze pater Jezuiet die in de eerste decennia van deze eeuw een bekend geoloog was en nu om zijn opvattingen nog wel eens vol bewondering door New Agers wordt aangehaald. „Pseudo-wetenschap”, oordeelt Hooykaas vernietigend.

Wie de inmiddels al weer oude, maar toch aardige (driedelige) serie *Scientia*, ter hand neemt, die inleiding op de diverse terreinen van wetenschapsbeoefening, zal merken dat Hooykaas het allerlaatste hoofdstuk van het laatste deel voor zijn rekening genomen heeft. Een eerbiedwaardige hekkesluis!

Die trilogie dateert van 1956, is soms voor een prikje in een antiquariaat te

koop en is m.i. nog steeds heel leesbaar.

Tenslotte

Veel meer zou hier nog te melden zijn, maar het ontbreekt ons evident aan de benodigde ruimte. Het is mijn vurige hoop dat dit zeer verlate 'In Memoriam' tenminste enkele lezers die het werk van Hooykaas tot dusver niet kenden enige interesse zal bijbrengen voor de formidabele bijdragen van deze boeiende wetenschapsbeoefenaar. Hij is een van die mensen geweest die in het buitenland veel bekender was dan in eigen land. Dat lot heeft hij met wel meer 'profeten' gemeen.

P.S. Met dank aan mevrouw Ilonka Hooykaas voor het lenen van een aantal nu moeilijk verkrijgbare publikaties van haar man.

P.S. 2. Wie een copie van bepaalde zeldzame brochures van prof. Hooykaas wil opvragen kan dat doen bij E.O. afd. Documentatie. De heer Jan Faber, hoofd van die afdeling, weet er alles van. tel. 035-882730

Noot

¹Obituary: Professor Reijer Hooykaas'. *Science and Christian Belief*, oktober 1994, p.129.

kunst

„ik ben blij,
wees ook blij
en wees blij met mij”–

ja hoor, weer zo'n halleluja-christen,
natuurlijk nooit wat meegemaakt...

nee, want
wat is dat nou helemaal:
die paar keer in de gevangenis,
en een keer of acht, negen afgeranseld
en gestenigd,
af en toe een schipbreuk en een
etmaaltje

rondgedobberd in open zee,
van tijd tot tijd een paar dagen
zonder eten of drinken,
soms geen kleren aan je lijf,
wat aanvallen van vrienden, rovers en
andere vijanden –
wat stelt dat nou voor?

kunst om dan blij te zijn...

Kees van Baardewijk

D. Holwerda, Zuidhorn

Johannes over Johannes (1)

De Evangelist over den Doper

Zoals bekend, wijkt het evangelie van Johannes in opzet en in materiaalkeuze sterk af van de drie zogenaamde synoptische evangelien. Het loont m.i. de moeite eens nader te bekijken, welke plaats hij inruimt voor -, en welke tekening hij geeft van het optreden van Johannes den Doper.

De gedeelten die over Johannes den Doper handelen

De arbeid van JdD wordt ons vermeld in de hoofdstukken 1 en 3 van het Johannes-evangelie. In de volgende hoofdstukken vinden we alleen nog tweemaal een terugverwijzing naar diens optreden, t.w. in 5,33, waar Jezus herinnert aan wat in 1,19 vlgg. beschreven is, en in 10,40-42, waar Johannes' doop aan de overzijde van de Jordaan, vermeld in 1,28, nog eens gememoreerd wordt.

Uit een vergelijking met Mt. 4,12 („Toen Hij vernam, dat Johannes overgeleverd was, trok Hij zich terug naar Galilea") lijkt te mogen worden opgemerkt, dat Jh. 4,1-3 („Toen nu de Heer vernam, dat de Farizeeën gehoord hadden, dat Jezus meer discipelen maakte en doopte dan Johannes – ofschoon Jezus niet zelf doopte, maar zijn discipelen – verliet Hij Judea en vertrok weer naar Galilea") zinspeelt op de gevangenneming van den Doper. De Farizeeën, die vaker met de Herodianen onder één hoedje speelden (vgl. Mt. 22,16; Mc. 3,6), schijnen er de hand in te hebben gehad, dat den Doper door Herodes werd ingerekend. Nu Jezus bemerkt, dat zijn eigen doop-activiteiten, die Hem nog een grotere aanhang bezorgen dan Johannes achter zich had gekregen, den Farizeeën niet zijn ontgaan¹, wijkt Hij uit om niet voortijdig in hun handen te vallen².

Leemten

Vergelijken we wat ons in de hoofdstukken 1 en 3 door Johannes over den Doper wordt meegedeeld met wat we uit de andere evangelien van hem weten, dan blijken er grote leemten te zijn. Niet alleen wat Lucas vermeldt over zijn geboorte blijft bij Johannes rusten, maar ook wat elders van hem uit de tijd na zijn gevangenneming te lezen valt, t.w. zijn twijfel t.a.v. Christus (Mt. 11,2-15 = Lc. 7,18-30) en het gruwelijk einde dat hij vindt (Mt. 14,2-12; Mc. 6,14-29; Lc. 9,7-9) vermeldt de vierde evangelist niet. Bovendien: ook zijn gevangenneming wordt slechts als terloops genoemd (3,24). Evenmin horen we met zoveel woorden, dat hij Jezus doopte (zie 1,32-34). Over zijn verblijf in de woestijn (Lc. 1,80), zijn kleding en voedsel (Mt. 3,4) worden we al evenmin geïnformeerd. En zelfs niet over zijn soms

felle boeteprediking (Mt. 3,1-12; Mc. 1,2-8; Lc. 3,1-14).

Zo op het eerste gezicht lijkt het dus vrij pover wat Johannes ons over zijn naamgenoot te vertellen heeft.

Het getuigenis aangaande Jezus

Proberen we Johannes' 'selectie-principe' op te sporen, dan lijken we te moeten vaststellen, dat het enige wat hij ons over JdD vertelt betrekking heeft op *diens getuigenis aangaande Jezus*.

Hoofdstuk 1 typeert hem aanstonds in alle duidelijkheid als *getuige* (v. 7), zijn arbeid als *getuigen* (vv. 8, 15, 32, 34) en wat hij zegt als *getuigenis* (v. 19)³. En steeds is het Jézus van wien hij getuigt als van het vleesgeworden Woord, als van den Zoon van God.

In de tweede helft van hfdst. 3 ontmoeten we JdD opnieuw. Zijn leerlingen komen hem daar, kennelijk wat onthutst, vertellen: „Rabbi, die met u was aan de overzijde van de Jordaan en van wien *gij getuigd hebt*, zie, die doopt en allen gaan tot Hem" (v. 26). En dan volgt in antwoord op die mededeling opnieuw een getuigenis van JdD betreffende Jezus: aangaande diens positie t.a.v. Israël en t.a.v. Johannes zelf (v. 29), diens herkomst (v. 31) en diens getuigenis (vv. 31-32), de 'zwaarte' daarvan (vv. 33-35) en het positieve en negatieve effect daarvan (v. 36).

Als Jezus in 5,33 het optreden van JdD uit 1,19-28 in herinnering roept, dan heet het opnieuw, dat Johannes „van de waarheid heeft *getuigd*". En 'de waarheid' is hier de waarheid zoals die in Jezus verschenen is (vgl. 1,17; ook 14,6).

Niet anders is het, als JdD voor het laatst genoemd wordt, nl. aan het slot van hfdst. 10. Jezus wijkt daar opnieuw uit voor wie het op zijn leven gemunt hebben (v. 39) en verblijft dan een tijd op de plek waar Johannes aanvanke-lijk had gedoopt (vgl. 1,28). Daar ontmoet Hij bij veel mensen geloof. Zij zeggen: „Johannes deed wel geen enkel teken, maar *al wat Johannes van dezen (d.i. Jezus) zei was waar*" (v. 41).

Wat de evangelist Johannes over JdD meedeelt, betreft dus uitsluitend *diens getuigenis aangaande Jezus*.

Bevestiging achteraf

Het oordeel waarmee de evangelist in hfdst. 10 zijn opmerkingen over JdD afsluit, verdient nadere aandacht. Kennelijk hebben de mensen die zo JdD in het gelijk stellen destijds diens getuigenis aangaande Jezus gehoord. En nu ze Jezus zelf horen en bezig zien, voelen ze zich gedrongen een goed getuigenis te geven van den man

die door zijn getuigenis hen tot Jezus had geleid.

De evangelist laat hier uitdrukkelijk weten, dat Johannes' prediking daar *het door God beoogde effect* had: „En velen daar geloofden in Hem" (v. 42). Als nl. de evangelist den Doper introduceert (1,7), zegt hij van hem: „deze kwam als getuige, om van het Licht te getuigen, *opdat allen door zijn toedoen (in het Licht) geloven zouden*". Zo sluit de evangelist zijn verhaal over den Doper af met te bevestigen, dat diens getuigenis aangaande Jezus betrouwbaar is gebleken en de gewenste vruchten heeft afgeworpen. Dit op het eerste gezicht wat merkwaardige slot van hfdst. 10 verraadt m.i. een zorgvuldigheid van compositie die verhelderend kan werken, als we ons buigen over het derde hoofdstuk van dit evangelie.

De opzet van Jh. 3

Hoofdstuk 3 vertoont nl. een merkwaardige tweedeling: eerst krijgen we het verslag te horen van een discussie tussen Jezus en Nicodemus; daarna volgt een gesprek tussen JdD en enkelen van diens leerlingen. Hoezeer die twee gesprekken ook mogen verschillen in aanleiding en onderwerp, toch komen merkwaardigerwijze tal van motieven uit het eerste in het tweede terug. Men vergelijke de volgende elementen:

- a „Die van boven komt, is boven allen" (v. 31a).
- a' „En niemand is opgevaren naar de hemel, dan die uit de hemel nedergedaald is, de Zoon des mensen" (v. 13).
- b „wie uit de aarde is, is uit de aarde en spreekt uit de aarde" (v. 31b).
- b' „Indien Ik ulieden van het aardse gesproken heb, zonder dat gij gelooft, hoe zult gij geloven, wanneer Ik u van het hemelse spreek?" (v. 12)⁴.
- c „wat Hij gezien en gehoord heeft, dat getuigt Hij" (v. 32b).
- c' „Wij spreken van wat wij weten en wij getuigen van wat wij gezien hebben" (v. 11b).
- d „en zijn getuigenis neemt niemand aan" (v. 32c)⁵.
- d' „en gij neemt ons getuigenis niet aan" (v. 11c).
- e „Want Hij dien God gezonden heeft, spreekt Gods woorden; want God geeft Hem overvloedig zijn Geest" (v. 34).
- e' „De Geest laat zijn adem gaan waarheen Hij wil, en (in Mij) hoort gij zijn stem" (v. 8a)⁶.
- f „Wie in den Zoon gelooft, heeft eeuwig leven; doch wie aan den Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem" (v. 36).

f' „Wie in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld; wie niet gelooft, is reeds veroordeeld, omdat hij niet heeft geloofd in de naam van den eniggeboren Zoon van God" (v. 18).

De combinatie van deze op zoveel onderdelen met elkaar corresponderende gesprekken van Jezus en JdD verraadt m.i. opzet. Zoals Jezus in hfdst. 10 geloof vindt dank zij het voorbereidend getuigenis van JdD, zo stuit Hij hier bij Nicodemus en de Farizeeën op ongeloof *ondanks het voorbereidend getuigenis van JdD*.

In dit laatste gesprek met zijn leerlingen dat de evangelist voor ons heeft opgetekend, geeft JdD in de verzen 31-36 een samenvatting van zijn getuigenis van Jezus. En het is alsof de evangelist zeggen wil: zie je wel, dat het beeld dat hij van Jezus tekent precies klopt op den Jezus die Nicodemus ontmoet? Had deze, en hadden zijn mede-Farizeeën maar naar JdD geluisterd! Door zich af te sluiten voor diens getuigenis hebben zij de aansluiting met Jezus gemist.

De onontwijkbaarheid van den Doper

De evangelist heeft hier m.i. de onmisbaarheid van den Doper als wegbereider willen illustreren. (Ditmaal negatief, zoals in het slot van hfdst. 10 positief). De Farizeeën, zo blijkt uit de nevenschikking van de twee verhalen uit hfdst. 3, kunnen, willen ze Jezus verstaan, niet om JdD heen. In wezen beklemtoont de evangelist hier m.i. wat we Jezus met klem naar voren zien brengen in Mt. 21,23-27 (Mc. 11,27-33; Lc. 20,1-8). Als de joodse leiders Hem na zijn reiniging van de tempel vragen naar zijn bevoegdheid daartoe, stelt Hij de wedervraag: „Vanwaar was de doop van Johannes? Uit de hemel of uit de mensen?" Als ze Hem dáárop het antwoord weigeren, weigert ook Hij op hún vraag in te gaan. Hun behoud ligt in het aanvaarden van de wijsheid Gods, zoals die zich manifesteert in het tweemanschap JdD/Jezus (vgl. Mt. 11,18 en 19). Zo stelt Jezus het tegenover Nicodemus trouwens ook, onmiskenbaar, als Hij zegt: „tenzij iemand geboren wordt uit *water* en *Geest*, kan hij het koninkrijk Gods niet binnengaan (3,5). Wat die uitspraak behelst, leren we uit 1,31-33 „om het Hem (Jezus) mogelijk te maken zich aan Israël te presenteren, daarom kwam ik dopen met *water* ..., maar *déze* (Jezus) is het die met *den Heiligen Geest* doopt".

Noten:

1 Heeft soms de Jood (d.i. de joodse leider) die het met Johannes' leerlingen aan de stok had over de reiniging (3,25) hen erop attent gemaakt, dat ook Jezus doopte? Dit is weer

een van de gevallen waarin Johannes het verband tussen twee gebeurtenissen – in dit geval de twist van Johannes' leerlingen met den joodse leider én hun rapportage aan Johannes van Jezus' doopactiviteiten – niet expliciet aangeeft.

2 Een vergelijkbaar geval doet zich voor in Mt. 14: als Jezus heeft gehoord (v. 13), dat Herodes Hem voor den opgestanen Johannes den Doper verslijt (v. 2), vreest Hij kennelijk een arrestatie, en wijkt uit.

3 De termen 'getuige' en 'getuigen' zijn opvallend frequent in Johannes' woordenschat. Terwijl ze bij de overige drie evangelisten samen resp. 4 en 2 maal voorkomen, ontmoeten we ze bij Johannes alléén resp. 13 en 31 keer.

4 'Aards' tegenover 'hemels' is hier zoveel als 'oudtestamentisch' tegenover 'nieuwtestamentisch', vgl. Hebr. 12,25.

5 Vgl. Jh. 1,11.

6 Voor deze opvatting van v. 8 vgl. mijn artikel *De noodzaak der wedergeboorte gebelen*, Opbouw, jrg. 6, blz. 156.

7 Verhuld – zoals vaker bij Johannes – schemt Jezus' aansluiting bij de prediking van JdD hier op nóg een punt door, als ik wel zie. Wat beweegt Jezus er nl. toe een vergelijking te trekken tussen zijn opgehesen worden aan de kruispaal en het op een staak gezet worden van de koperen slang door Mozes (v. 14)? Zou Hij niet bedoelen te zeggen: „Ook jullie zijn door een slang ..., nee, door *de* Slang gebeten"? Zakelijk hetzelfde dus wat JdD uitdrukte in de benaming 'adderengebroed' (Mt. 3,7; Lc. 3,7)? Een brede uitwerking van dit thema van JdD ('Abrahams kinderen of duivelskinderen') door Jezus vinden we in Jh. 8.

ken van totaal 44.000 exemplaren. En nu, vijf jaar na de eerste uitgave, is de vijfde druk op de markt gekomen.

Bij de eerste druk schreef ik, dat het N.B.G. met de Startbijbel ingespeeld heeft op een behoefte, die al jarenlang gevoeld werd in het christelijk onderwijs, bij de catecheses en in de gezinnen. Het feit, dat er in zo korte tijd zoveel verkocht is van deze Startbijbel' bevestigt, mijn uitspraak over de behoefte aan zulk een bijbeluitgave. Nu het N.B.G. met een vijfde druk komt die aanmerkelijk is uitgebreid, neem ik nog eens de moeite de aandacht van ouders en opvoeders te vragen voor deze bijbelvertaling voor kinderen.

Prachtige uitgave

De 300 pagina's van de eerste vier drukken zijn in deze uitgave uitgebreid tot 524. Dat houdt in dat degenen, die bezig zijn met het vertalen van de grondtekst van de Bijbel in eenvoudig nederlands niet stil gezeten hebben in de laatste vijf jaren. In deze druk komen naast de gedeelten, die reeds in de vorige drukken stonden, meer hoofdstukken voor uit Deuteronomium, Jozua, Richteren, Ruth, 1 Samuël, Psalmen, Jesaja, Amos, Mattheus, Markus, Johannes, 1 Korinthe en Openbaring. Nieuw zijn de gedeelten uit Numeri, Hooglied, Klaagliederen, Jona, Maleachi, Galaten en Filippenzen. Verder is er een keuze van 16 pagina's uit de apocriefe boeken van de Makkabeeën, de Wijsheid van Jezus Sirach en de Toevoeging van Daniël opgenomen. Het is een prachtige uitgave, gebonden in een harde band die tegen een stootje kan. De kleurenillustraties van Anjo Mutsaars, die op elke bladspiegel te vinden zijn, maken het boek aantrekkelijk voor de doelgroep. Bij vergelijken blijkt echter, dat de tekeningen en kleuren minder duidelijk zijn weergegeven dat in de eerste uitgave. Maar dat zal iemand, die het boek nu aanschafte, niet merken. Voor een zeer redelijke prijs koopt men een mooi boek met een groot aantal vertaalde bijbelgedeeltes uit het Oude en Nieuwe Testament.

Goed te lezen door kinderen

Wie ervaring heeft met bijbel lezen met kinderen uit de bovenbouw van de basisschool, weet dat de meeste kinderen uit deze leeftijdsgroep aan het begrijpend lezen van de Bijbel niet toekomen en dat een groot aantal van hen in het technisch lezen van de bijbeltekst blijft steken. De Bijbel in de N.B.G. vertaling blijkt voor kinderen een moeilijk te lezen boek te zijn. De Startbijbel is door het eenvoudige nederlands veel beter toegankelijk voor kinderen. De lange samengestelde zinnen uit de grondtekst zijn opgedeeld in korte, goed leesbare zinnen. Er komen geen verouderde zinsconstructies en formuleringen meer in voor. En de moeilijke begrippen zijn zoveel mogelijk vervangen door eenvoudige woorden of omschrijvingen. In het algemeen gesproken zullen kinderen vanaf groep 6 van de

Boekbespreking

Startbijbel, vijfde uitgebreide druk. Uitgave Nederlands Bijbelgenootschap. Haarlem, 524 pagina's, prijs 44,95.

Bijbel lezen met kinderen

De Startbijbel is geen kinderbijbel, zoals vaak gedacht wordt, maar een vertaling van de grondtekst van de Bijbel in eenvoudig nederlands, met de bedoeling, dat kinderen vanaf een jaar of tien deze Bijbel zelfstandig gaan lezen.

De eerste druk van de Startbijbel verscheen in 1989 en was vrij snel uitverkocht. In de daarop volgende jaren verschenen in vlot tempo drie herdruk-

basisschool geen moeite meer hebben met het technisch lezen van de tekst. Daardoor kan het kind al zijn aandacht tijdens het lezen richten op het begrijpen. Bovendien zijn in de nieuwe uitgave de gekozen gedeelten met elkaar verbonden door korte verklarende teksten, die de duidelijkheid ten goede komen. Omdat de hoofdstuk- en tekstindeling in de Startbijbel hetzelfde zijn als in de gangbare bijbelvertalingen, kan er aan tafel hardop uit voorgelezen worden door een kind, terwijl de ouders en eventuele andere kinderen meelesen in de gebruikelijke vertaling. Het voorlezen bevordert de aandacht en de betrokkenheid van het kind bij wat het leest.

In geen enkele bijbelvertaling kunnen abstracte begrippen en beeldspraak vermeden worden, zo ook niet in de Startbijbel. Daarom zal ook bij het gebruik van deze Bijbel ouders regelmatig uitleg moeten geven over iets wat het kind niet begrijpt. Maar juist zulke gesprekjes bieden de ouders een aanleiding om de blijde boodschap van God aan hun kind door te geven.

Enkele kritische noten

Naast deze pluspunten toch ook nog enkele kritische noten.

In de eerste plaats mis ik een verantwoording van de uitgever over de keuze van de vertaalde bijbelgedeelten. Welke visie op de Bijbel vormt de achtergrond van de selectie? Waarom is er voorkeur gegeven aan gedeelten van de deuterocanonieke boeken boven de vele bijbelhoofdstukken, die zeker ook in aanmerking komen voor vertaling voor kinderen. Ben ik er ver naast als ik dit interpreteer als een uiting van de ontkenning van de inspiratie door de Heilige Geest van de canonieke boeken?

In de tweede plaats heb ik mij bij het doorlezen van de vertaalde gedeelten verschillende keren afgevraagd waarom op een bepaalde plaats de vertaling beëindigd werd, terwijl er voorhet juiste begrip van het fragment beter doorvertaald had kunnen worden. Waarschijnlijk heeft dat te maken met het selectiekriterium, dat men gehanteerd heeft. Er is duidelijk getracht van de meeste bijbelboeken en van de verschillende stijlvormen, die in de Bijbel voorkomen een gedeelte te vertalen. Op zichzelf is het een loffelijk streven kinderen kennis te laten maken met de veelzijdigheid van de Bijbel, maarnaar mijn mening mag dat niet ten koste gaan van de boodschap van God. En dat gebeurt wel als een fragment voortijdig wordt afgebroken. In de derde plaats zet ik een vraagteken bij de uitleg van enkele begrippen in het hoofdstuk 'Verklaring van moeilijke woorden' achter in het boek, met name bij de woorden Geest (door de vertaler in Gen. 1:2 weergegeven met 'stormwind') en Pasen en Pinksteren. Bij de uitleg van deze woorden wordt helaas niet gesproken over de heilsfeiten en hun betekenis, zoals we die uit het Nieuwe Testament kennen.

Ook ben ik niet gelukkig met de volgende zin uit de Inleiding: „Door Zijn Zoon Jezus laat GOd zien, dat alle mensen zijn kinderen zijn”. Hierin mis ik de tegenstelling tussen geloof en ongeloof, waarvan de bekende tekst Johannes 3:16 spreekt. En uit Johannes 1:12 weten we, dat slechts zij kinderen van God worden, die Jezus Christus aannemen en in Zijn Naam geloven.

Aanbevolen

Het lezen in deze Startbijbel kan voor kinderen vanaf ongeveer 10 jaar een goede start zijn voor het bijbellesen en het gesprek daarover. Daarom beveel ik dit boek aan bij elke ouder en opvoeder. Het mag eigenlijk niet ontbreken in een gezin met kinderen. De nadelige punten kunnen grotendeels opgevangen worden door samen met het kind deze Bijbel stukje voor stukje door te lezen en er veel over te praten. Misschien is het een idee om na het eind van een fragment uit de Startbijbel het vervolg uit de N.B.G.- of Groot Nieuwsvertaling te lezen. Het kind hoort dan hoe het verder gaat en went tevens aan de taal van de gebruikelijke vertaling.

Ik hoop van harte, dat in elk gezin met kinderen dit boek een plaats krijgt bij de dagelijkse gezinsbijbellesing.

Zwolle, 26.9.'94
M. Vrijmoeth-de Jong

Goede kritiek noodzakelijk

Een en ander betekent uiteraard wel, dat het oefenen van goede kritiek en dat ook nog op goede wijze ontzettend moeilijk is. Vaak beginnen we er daarom maar niet aan of we uiten onze kritiek alleen maar tegenover hen, van wie we van tevoren weten of denken dat zij het wel met ons eens zullen zijn. Maar een echte confrontatie van gedachten vindt er dan natuurlijk niet plaats. En die hoort er juist binnen de kerk wel te zijn. Want het bijzondere van de kerk is, dat zij niet in de eerste plaats gevormd wordt door mensen maar door God. Mensen zoeken gelijkgezinden op. Dat is het gemakkelijkste. Het kost de minste moeite. Maar God zet zeer verschillende mensen met zeer verschillende achtergronden heel gewoon naast elkaar in één gemeenschap. Wel één

in het ware geloof, maar niet gelijkdenkend wat betreft allerlei meningen die er over allerlei onderwerpen maar te bedenken zijn. Uiteindelijk is er toch ook geen mens gelijk! Zo zien we in de kerk ook al iets van de nieuwe mensheid. De kerk is geen club van mensen die het zo knus en gezellig hebben met elkaar en het in alle opzichten zo heerlijk eens zijn met elkaar. Als je de kerk zo wilt hebben, wordt de kerk tot een secte. Een secte houdt zich ook om bijzaken afzijdig van de kerk. In de kerk moet de nieuwe mensheid kunnen worden gezien en die nieuwe mensheid is rijk gevarieerd.

Daarom moeten we elkaar serieus nemen. Laten we in elk geval eens vragen, waarom iemand iets zo doet. En laten we de tijd nemen om over zijn of haar argumenten na te denken. We zouden er misschien nog van kunnen leren.

En als hij of zij het inderdaad bij het verkeerde eind heeft, moet het toch mogelijk zijn om met bijbelse gronden die ander aan te spreken en wellicht zelfs nog te overtuigen? Met het vaste Woord van God is er nooit reden tot paniek! Wij hebben intussen het Kerstfeest gevierd. De Zoon van God werd een nietig menskenkind en droeg in een gebroken wereld een straf, die Hijzelf niet had verdiend. Als er Eén Zich onbehagelijk zou moeten voelen, dan zeker Hij. Maar Hij wilde dit doen. En als wij ons door zijn Geest laten beheersen, zijn wij tot veel in staat. „Helpt gij, die geëstelijk zijt, elkaar terecht, in een geest van wijze zachtmoedigheid.” Zachtmoedig, dat is het tegenovergestelde van agressief. En wie staat er nu nooit aan verleidingen bloot. Dan is het toch ook prachtig, als iemand je op een wijze manier terecht helpt?

Dit is het slot van een artikel, getiteld: 'Kritiek in de kerk', dat wij tegenkwamen in de: 'Gereformeerde Kerkbode voor Groningen, Friesland en Drenthe'. Het is van de hand van Ds. T.S. Huttenga, (vrijgemaakt) gereformeerd predikant te Groningen-West. Het is goed, dat deze scribent de kritische vinger legt bij de klubgeest, die je soms in de kerk ontdekt. Waar mensen binnen de gemeente van Christus een klub vormen, verschaalt de kommunikatie tot een gemeenschap van SOMMIGE heiligen! De broeders en zusters, die niet tot de klub behoren, kunnen in doorsnee hoogstens op een sekundaire belangstelling rekenen. De vrienden en vriendinnen gaan voor. Zo openbaart zich een sektarisch element in het kerkelijke samenleven. Maar het werkt verwoestend! Kijk maar naar wat de apostel Paulus schrijft in 1 Cor. 3:1-9. God geve ons allen het rechte zicht op zijn bouwwerk! Het vertoont een geheel eigen stijl. Alleen wie dat in de gaten heeft gekregen zal als gezegend mens anderen tot zegen kunnen zijn, tot eer van God, onze Schepper-Vader.

Enschede,

O. Mooiweer

H. Algra, Den Helder

Enge dingen

Een voorzichtig belletje aan de voordeur. Achter het raam hangt een poster met een bijbeltekst. Even later gaat de deur open. Ik word vriendelijk binnengelaten. Dan komen er twee kinderen de hal binnen, een oudere kleuter en een peuter. Ze geven netjes een hand. De oudste vraagt meteen: „Gaat u enge dingen doen, hè?” De angst en onzekerheid zijn voelbaar; de geruststelling is maar betrekkelijk.

Occultisme

Ook op de kamerdeur hangt een poster. Denk aan de gevaren van occultisme! Ik vraag belangstellend wat die gevaren precies zijn. De gastheer struikelt over zijn woorden, zoveel wil hij opeens vertellen. Ondertussen maant de moeder de kinderen om naar boven te gaan. Weer een keer stelt de oudste zoon de vraag: „U doet toch niks engs, hè?” Nee, ik zal niets engs doen. Of deze woorden hem geruststellen, is nog maar de vraag. In ieder geval vertrekt hij met zijn kleine zusje naar boven.

Het gesprek gaat verder. God heeft alles wat met occultisme verbonden is verboden. Onder dat occultisme vallen veel zaken, zoals de horoscoop, veel kinderboeken, televisieseries, yoga, helderziendheid, het glaasje draaien, iriscopie, homeopathie. De hele samenleving staat bol van de occulte zaken. Er wordt een compleet college ten beste gegeven. En of ik niet weet hoe gevaarlijk dat allemaal is. Ik ben het met mijn gastheer eens: spelen met occulte zaken is spelen met vuur. Toch is er iets wat mij in het gesprek hindert...

Dan begint de gastheer over de buurman. Deze blijkt ook al met occulte zaken bezig. Op bijna bezwerende toon vertelt de gastheer hoe erg het bij de burens allemaal is. En bij de burens aan de andere kant, daar is het nóg erger. Dagelijks vrije sex en occulte spelletjes. Het zou de gastheer niet verbazen als men in dit huis lid was van een satanskerk. Dan kraakt de trap bij de burens. Even komt het idee in mij op dat ik de duivel op kousevoeten naar boven hoor lopen...

Gezakt

„Er is een strijd gaande in de hemelse gewesten”, zegt de gastheer. En die strijd woedt ook op zijn werk. De gastheer gaat nu fluisteren. Hij wil de mensen waarschuwen. Ze willen niet luis- teren, zoals ze vroeger ook niet naar Noach wilden luisteren. Dat hij zakte voor zijn examen heeft ook met deze strijd te maken. De mensen willen zijn boodschap niet horen. Hij had het er tijdens zijn examen nog over gehad, maar de examiner had zijn bood-

schap afgestraft met een onvoldoende. Ze wilden hem dus weghebben. Het was dus allemaal wel heel erg duidelijk. Hij zag het als een teken: dit had alles te maken met de strijd in de hemelse gewesten.

De duisternis weggagen of het Licht aansteken?

Ik bedenk dat het geen wonder is dat het 5-jarig zoontje aan mij vraagt of ik enge dingen ga doen. De hele wereld om dit huis heen is immers tot besmet gebied verklaard. Overal loert de duivel. Iedereen die hem onbekend is, vormt voor deze kleuter een bedreiging. Iedereen kan dus enge dingen gaan doen.

Opeens realiseer ik me wat me in de sfeer van dit huis stoort. Aan een veilige basis lijkt het in dit gezin te ontbreken. De ouders zijn dag-in dag-uit bezig de demonen te verjagen. Ze zijn er zó bang voor, dat ze lijken te vergeten om het Licht aan te steken (Else Vlug in 'Weid mijn lammeren'). De angst van de ouders hangt als een verstikkende nestgeur over het leven van de kinderen. Kinderen die nog veel te jong zijn om de draagwijdte van dit alles te beseffen.

Er komt een tijd dat dit angstige jongetje zélf op onderzoek uit zal gaan. De kans is aanwezig dat hij dan juist de dingen op zal gaan zoeken waar hij thuis zo bang voor is gemaakt. De angst zal hem er juist naar toe zuigen. Kinderen moeten in het gezin niet bang gemaakt worden. Ze moeten wel weerbaar worden. Om weerbaar te worden, heb je geen angstige, maar juist een veilige basis nodig.

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Buurman

Een buurman waar we jaren geleden naast hebben gewoond, is in november gestorven. Zijn overlijden was niet direct dramatisch te noemen want hij was over de tachtig, maar omdat ik niet op de hoogte was met een verslechtering in zijn gezondheidstoestand, keek ik toch vreemd op toen de postbode de kaart bezorgde. Peinzend zette ik de kaart tegen de kandelaar op de piano, liep naar de keuken en begon aan de afwas. Mijn gedachten waren bij mevrouw De Vries die nu alleen in dat grote huis overbleef. Met mijn handen in het sop dacht ik aan onze oude buurman.

Hij was een wat eenzellige man. Zijn vrouw verzuchtte regelmatig dat „mijn man van alles niks wil”. Ik ving wel eens iets op van hun conversatie (als je de theedoeken aan de lijn hangt, kun je moeilijk je oren dichtstoppen) en kon haar opmerking meevoelen. Hun gesprekken verliepen als volgt: Zij: „Vader, ga je mee naar Egmond? Even naar het strand en naar de braderie.”

Hij, korzellig: „Nee moeder, ik heb geen zin, ga maar alleen.”

Zij: „Gisteren wilde je ook al niet mee naar Bergen.”

Hij: „Nee... en nou wil ik niet mee naar Egmond! Waarom wil je trouwens naar Egmond?”

Zij... vaagt: „Nou... gewoon.”

Einde verhaal. Niet wat je gezellig noemt. De buurvrouw liet zich niet uit het veld slaan. Ze pakte de fiets of de auto en toerde overal op af. Want zij wilde wél 'van alles wat'. Of dat nu kwam omdat ze tien jaar jonger was dan haar man... Ik geloof niet dat dat een rol speelde. Het waren gewoon verschillende naturen. Zij hield van tierelantijnen in het leven, hij van sober, op het schriele af en dat botste. Dat kwam uit in kleine dingen: toen mevrouw De Vries hun tuin inrichtte met veel planten en potten en kuipen was ik enthousiast over het resultaat en riep over de heg naar de buurman die het geheel met zijn handen in zijn zakken stond te bekijken. „Wat is jullie tuin mooi geworden, meneer De Vries.”

Hij wierp me een mistroostige blik toe, wees met zijn duim over zijn schouder in de richting van zijn vrouw en zei:

„Dat vond zij zo nodig. Ik vond het goed zoals het was.”

„Maar het is toch prachtig geworden”, prees ik.

„Hmm,” zei hij en bekeek me met een blik die me in de hoek van de verspillers duwde.

„Ja”, zei zijn vrouw op gedempte toon toen hij naar binnen was gegaan.”

Vader zei gisteravond nog: waar is dat goed voor... wat heeft dat niet allemaal gekost? Ik zei: Oh, duizenden en duizenden, vader!” Ze grinnikte, plukte een uitgebloeide geranium uit een pot en besloot voldaan: „Ik heb het allemaal zelf betaald, dus het gaat hem niet aan.”

Toch was meneer De Vries niet on aardig. Hij ging alleen mondjesmaat om met de goede dingen van het leven en dat was treurig voor hem en nog treuriger voor zijn vrouw.

Hij werd begraven op een heldere vorstige dag. Bij de ingang van de begraafplaats stonden wat oude burens te wachten. We begroetten ze ingetogen verheugd en liepen gezamenlijk naar de aula, waar een korte bijeenkomst zou zijn. De familie De Vries was niet kerkelijk en hoewel ik dat wist, vond ik de samenkomst een buitengewoon armoedige nabootsing van een kerkdienst. Opstelling en entourage waren gelijk, alleen predikant en een gemeente ontbraken.

We zaten stil te luisteren naar het 'Ave Verum' van Mozart en toen gaf de begrafenisondernemer het woord aan hun oudste zoon. Hij was van mijn leeftijd en had de droefgeestigheid van zijn vader geërfd.

„Onze Klaas is bij de antroposofen”, had mevrouw De Vries eens uitgelegd toen we het over geloven hadden.

„Nou daar word je ook al niet vrolijk van.” Ze was van huis uit zwaarmoedig gereformeerd opgevoed en had de kerk met gezwinde spoed vaarwel gezegd toen ze getrouwd was. Dat ze daarbij het kind met het badwater had weggegooid, besepte ze af en toe, maar ze had zich nooit meer aan willen sluiten bij een kerkelijke gemeenschap. Het geloof zelf was teruggebracht tot: ik denk wel dat God bestaat, maar verder weet ik niet wat ik er mee moet.

Klaas haalde een paar goede herinneringen op en sprak toen over de laatste jaren van zijn vader. „Vader was een moeilijk mens”, zei hij en keek verwijtend naar de kist. „Niet alleen voor zichzelf... Ook voor moeder.” Op de eerste rij knikte mevrouw De Vries heftig. „En ook voor ons was je niet gemakkelijk!” voegde hij er aan toe, meneer De Vries toesprekend alsof hij alles kon horen wat er gezegd werd. Dat was waarschijnlijk de antroposofische invloed.

Met een mix van droefheid en lachlust volgden we even later de familie achter de baar naar de plaats waar meneer De Vries begraven zou worden. Stil stonden we om het graf heen en ik keek naar de kwetterende vogels in de boom achter het graf.

„Het is de wens van de familie dat we

de kist niet laten zakken”, zei de begrafenisondernemer. „U kunt de familie condoleren in de Hertenkamp.”

Klaas deed een stap naar voren en zei piëteitsvol: „Vader kan dan eerst even wennen aan zijn nieuwe omgeving.” Langzaam verwijderden we ons. Mijn man en ik sloten de rij. Mijn man keek even om en pakte mijn hand. „Vader krijgt niet veel tijd om te wennen”, zei hij plezierig en maakte een hoofdbeweging naar de kist, die al was gezakt. De bloemen lagen op het zand aan de zijkant.

We liepen door de Alkmaarder Hout naar de Hertekamp. Het was stralend weer, maar nog steeds erg koud. Omdat we een pad binnendoor namen, waren we er vóór de familie. De Hertekamp was nog gesloten. Op de deur hing een bordje. 'Heden Snert' stond er op.

„Kijk Carolien”, zei ik tegen een buurvrouw die ook net arriveerde. Ze las.

„Heden Snert... Schandalig” zei ze en trok haar echtgenoot aan zijn mouw.

„Kijk eens Pieter, dat kan toch niet. Heden Snert!

„Dat zijn ze vergeten”, suste haar man en keek verward toen ik opeens proestte van het lachen.

Even later werd het bordje weggehaald. Het werd nog erg gezellig. Maar er werd koffie geserveerd.

Voor de kinderen

Dit is een dierenpuzzel. Als je de juiste dieren hebt gevonden vind je op de eerste rij twee dieren. Succes!

1. Van welke dieren had Job er 3000? Job 1:3
2. Over welke vogel gaat het in Spreuken 30:19?
3. Naar welk dier moet een luiaard kijken om wijs te worden? Spreuken 6:6
4. Met welk dier werd Ismaël vergeleken? Genesis 16:12
5. Welk dier scheurde Simson in tweeën? Richteren 14:5+6
6. Een dier met stekels op zijn rug.
7. Welke vogels nestelen in de cypressen? Psalm 104:17
8. Welk dier wordt als eerste beschreven in Job 40?
9. Welk dier mocht als eerste uit de ark? Genesis 8:7
10. Welk dier vloog in het midden van de hemel roepend: Wee, Wee! Openb. 8:13
11. Van welke vogels kon je er twee voor een duit kopen? Matth. 10:29

De oplossing van de vorige maal was:
1. 38 jaar, 2. 18, 3. 153, 4. 80, 5. 5000, 6. 50, 7. 7x, 8. 12 maal

G. Wijkhuizen-van Vuuren

Ontvangen

Ds. H.G. Abma,
Een eeuw geloven;
De weg van God met Abraham.
(Overdenkingen)
112 blz., f 19,50
ISBN 9050304664
Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden

Victor Malka,
Wijsheid in woorden.
Joodse spreken.
291 blz., f 24,90
ISBN 9025946038
Uitg. Ten Have, Baarn

Patricia StJohn,
Verhalen van Jezus.
56 blz., f 12,50
ISBN 9033826208
Uitg. Ark Boeken, Amsterdam

Mig Holder,
Verhalen over Jezus.
Plak- en kleurboek.
f 6,95
ISBN 9033826135
Uitg. Ark Boeken, Amsterdam

hoe lang?

burger in de hemel,
vreemdeling op aarde –

mag ik U vragen
hoe lang duurt dat nog?

Kees van Baardewijk

Lois Rock,
Het Onze Vader voor kinderen.
28 blz., f 11,50
ISBN 9033826046
Uitg. Ark Boeken, Amsterdam

Marijke Bleij,
God maakte alle dingen, groot en klein.
(Reuzekartonboek)
12 blz., f 17,95
ISBN 9033826011
Uitg. Ark Boeken, Amsterdam

M.R. van den Berg,
Exodus;
deel II: hoofdstuk 15:22-40:38; Door de woestijn naar de Sinaï.
120 blz., f 17,50
ISBN 9060648455
Uitg. Buijten & Schipperheijn, Amsterdam

Prof.dr J.Douma, prof.dr P.F. Maas en ds A. Moerkerken,
Polio – een gesprek hervat.
63 blz., f 10,-
ISBN 9061403995
Uitg. De Groot Goudriaan, Kampen

Drs. L.F. Dros en drs. N.J.P. Sjoer,
Als een eenzame mus op het dak.
Jan Pieter Paauwe (1872-1956); zijn leven, werk en volgelingen.
160 blz., f 39,90
ISBN 9061403901
Uitg. De Groot Goudriaan, Kampen

F.A. van Lieburg (red.),
De stille luyden;
Bevindelijke gereformeerden in de negentiende eeuw.
192 blz., f 45,-
ISBN 9061403847
Uitg. De Groot Goudriaan, Kampen

Janneke de Jonge,
Geboortegrond.
(gedichten)
47 blz., f 13,90
ISBN 9066511842
Uitg. Van den Berg, Kampen

Wim Haan, Anton van Harskamp (red.),
Haat en religie.
Serie: Interacties.
176 blz., f 34,50
ISBN 9024221404
Uitg. Kok, Kampen

Dr. T. Brien en J. Doolaard (red.),
Wegwijzer in het veld van de liturgie.
116 blz., f 22,50
ISBN 9060648269
Uitg. Buijten & Schipperheijn, Amsterdam

Dr. W.H. Velema,
Bloemen in de woestijn.
Over het leven met God in deze tijd.
152 blz., f 19,95
ISBN 905030429X
Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden

David F. Payne,
Van Abraham tot Paulus.
Uitvouwbare tijdbalk; korte geschiedenis van de Israëlieten.
16 blz., f 9,95
ISBN 9050304311
Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden

J.P. Poort,
Een leuning aan mijn ziekbed.
(Gouden gedachten)
24 blz., f 4,95
ISBN 9033812665
Uitg. Ark Boeken, Amsterdam

Wil Doornenbal,
Leven met jezelf ... en anderen.
118 blz.
ISBN 9023902963
Uitg. Boekencentrum, Zoetermeer

Ds. P. Niemeijer,
Schriftonderzoek en levenstaak;
het werk van de jeugdbonden in de Gereformeerde Kerken vanaf de Vrijmaking.
80 blz.
ISBN 9050460232
Uitg. Woord en Wereld, Bedum

Regionaal

Zaanstreek-Centrum

Een werkgroep, bestaande uit leden van 8 kerken in Wormerveer, heeft een brief aan de gemeente Zaanstad gestuurd, met het dringende verzoek om af te zien van het besluit om de winkels langer open te stellen. In de brief wordt verontrusting uitgesproken over de lichamelijke en psychische druk die langere openingstijden hebben voor medewerkers in de winkelbranche. Met name wordt gesproken over de positie van de kleinere ondernemers. „De pastores hebben deze zorg onder de gemeenteleden en parochianen die in het winkelbedrijf werken al duidelijk vernomen.”

Een volgend gedeelte van de brief gaat over de zondagsrust. „Wat ons als kerken ook zeer teleurstelt is een essentiële verstoring van de zondagsrust. De wekelijkse rustdag is ingebed in de joods-christelijke en humanistische cultuur, zeker in die van Nederland. Ook al had de Zaanstreek altijd de reputatie van buitenkerkelijk te zijn, de zondag is altijd in ere gehouden door op die dag geen 'slaafse' arbeid te verrichten. Iedereen genoot op zijn of haar wijze van deze verplichte vrije dag, éénmaal in de week.”

In hun kritiek op het besluit van de gemeente Zaanstad staan de Wormerveerse kerken niet alleen. Toch gaan ze in de brief ook in op hun eigen positie. „We zijn ons ervan bewust dat wij ons in deze geseculariseerde wereld bescheiden op moeten stellen.” Ze realiseren zich met een politieke beslissing van doen te hebben, die ze in het Nederlandse democratische bestel zullen moeten respektieren. De kerken proberen door middel van deze brief de gemeente nog op andere gedachten te brengen en de huidige verordening (de winkels op zondag gesloten houden) te handhaven.

Telefonische navraag bij de voorzitter van de Werkgroep van de Gezamenlijke Kerken Wormerveer (de heer K. Koeman, lid van de kerk van Zaanstreek-Centrum) leverde als informatie op dat de gemeente Zaanstad zich op 19 januari 1995 zal (inmiddels: heeft) beraden op de inhoud van de brief van de Wormerveerse kerken. De inhoud van de reactie van de gemeente was bij het ter perse gaan van dit nummer van 'Opbouw' nog niet bekend.

H. Algra, Den Helder

Kerknieuws

Examen Theologische Universiteit Apeldoorn

Op 22 november jl. heeft ds J.C. Schaeffer, predikant van de gemeente Apeldoorn zijn doctoraal examen afgelegd. De titel van zijn scriptie voor het hoofdvak bij prof van 't Spijker was: „De plaats van Abraham Kuyper in de 'Vrije Kerk'.

Ned. Geref. Kerk van Voorthuizen

drs A. Boshuizen, predikant van de gemeente Amsterdam Tuinsteden Zuid west, heeft voor het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep bedankt.

Ned. Geref. Kerk van Baarn

ds M. Janssens, predikant van de gemeente Alphen aan de Rijn, heeft het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep aangenomen.

Ned. Geref. Kerk van Leerdam

Candidaat F. Pompstra te Amsterdam, heeft het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep als zendingspredikant, aangenomen.

Ned. Geref. Kerk van Bunschoten-Spakenburg

Candidaat W. van der Wind te Acquoy, heeft het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep aangenomen. Hij heeft tevens voor het door de kerk van Dalfsen op hem uitgebrachte beroep bedankt.

Commissie Reformatorische Studieavonden

De eerstvolgende bijeenkomst is op donderdag 2 februari 1995. Thema: 'Onze visie op de bijbel'. De inleider is Dr. A. Noordegraaf uit Ede. De avond wordt gehouden in het gebouw van de Chr. Geref. Nebo-kerk, Rhijnvis Feithlaan 114 in Den Haag-Zuid. (Geen parkeerproblemen). Aanvang: 20.00 uur

De tekst bij dit thema: Onze visie, dat betekent dat er méér zijn. In onze tijd zijn ze talrijk. Fundamentalistische, orthodoxe, moderne en vrijzinnige visies doen vandaag in allerlei nuancerings opgang. Het christelijk geloof zoals het in de reformatorische kerken wordt beleefd, houdt het erop, houdt het voor waar, dat het God heeft belijfd zich aan mens en wereld te openbaren in de Heilige Schriften zoals wij die kennen.

Gods Woord in mensenwoorden. Hoe verhoudt zich dat? Welk gezag hebben wij daaraan toe te kennen en hoe moet daarmee in prediking en pastoraat worden omgegaan?

Bovengenoemde commissie, ontstaan vanuit de Chr. Geref., Ned. Geref. en Geref. (Vrijg.) kerken in de regio Den Haag, belegt jaarlijks een aantal studieavonden over geloof en samenleving.

Ned. Geref. Kerk van Zoetermeer
Sinds 1 januari jl. worden de kerkdiensten gehouden in de aula van de 'Scholengemeenschap Willem van Oranje', Clauslaan 4 te Zoetermeer.

Ned. Geref. Studentenconferentie

Zoals jullie hopelijk uit eerdere berichtgevingen vernomen hebben, zal op vrijdag en zaterdag 24-25 februari 1995 de eerste Nederlands Gereformeerde Studentenconferentie plaatsvinden. Hier volgt nog enige praktische informatie over deze conferentie. Het thema zal zijn: 'De samenleving verandert. En de kerk?'

Op zaterdag zullen drs. H. de Jong en drs. J. Mudde hierover een lezing geven. Vrijdagavond is er een ontspannend programma. De conferentie vindt plaats in: De Wittenberg, Krakelingweg 10, 3707 HV Zeist, 03404-24166.

Vrijdagavond vanaf 18:00 is er ontvangst met soep en brood. Het eigenlijke programma begint om 20:00. Alle studenten van het H.B.O. en de Universiteit zijn van harte uitgenodigd de conferentie bij te wonen. Opgave, liefst nu meteen, bij René van der Werff (of huisgenoten), Oude Delft 251, 2611 HE Delft, 015-134612. Je krijgt dan zo snel mogelijk materiaal ter voorbereiding en een routebeschrijving toegestuurd. De kosten bedragen f 25,-.

Regiovergadering den Helder

In de halfjaarlijkse regiovergadering gehouden in de Lutherse kerk van Den Helder werden ondermeer de volgende zaken besproken:

1. De vrouw in het diakenambt

De afgevaardigden naar de LV rapporteren dat de LV besloten heeft de roeping van vrouwen tot het diakenambt tot de vrijheid der plaatselijke kerk te rekenen. Grote vraag is nu: hoe gaan de kerken dit op plaatselijke nivo aan de orde stellen? Want dat moet: volgend jaar komt er een voortgezette vergadering om dit besluit te bekrachtigen. Elke kerkeraad moet dan laten weten, of ze het met dit besluit eens kan zijn.

Uit de regio blijkt dat voor de ene gemeente/kerkeraad deze zaak zo klaar is als een klontje. Andere gemeenten zitten beslist niet te wachten op een 'verplichte' bespreking van de besluiten van de LV.

2. Het Predikantstractement

De afgevaardigden delen mee, dat er

een VUT/TOP-regeling komt. Predikanten mogen met 64 jaar met de VUT, of vanaf hun 60ste jaar mogen ze hun taakbelasting afbouwen.

Dat mag dan niet meer kosten dan f 75.000,00. Dit kost de kerken f 4,50 per lid. Met zachte stem werd door een afgevaardigde van een kleine kerk meegedeeld, dat het zo voor kleine kerken steeds moeilijker wordt een eigen predikant te beroepen. Was de VUT er niet voor om meer jonge mensen aan het werk te krijgen, door de ouderen eerder met pensioen te sturen?

We spreken af:

* Voordat een beroep wordt uitgebracht kijkt de regio in klein comité naar het traktement. Op het moment dat er redelijkerwijs nog wat aan gedaan kan worden.

* De noodzaak van een traktements-tabel met uniforme richtlijnen doet zich gevoelen, waar ook rekening gehouden wordt met de woonsituatie en premie ziektekosten en zo meer. De vier predikanten zullen zich over deze zaak buigen, óf en zo ja welke tabel dit dan zou moeten zijn.

Samenwerking met andere kerken
Alkmaar meldt een intensivering in de samenwerking met de Christelijke Gereformeerde zusterwijk-gemeente. Ds. Van Langeveld zal zijn pastoraat uitbreiden aan onze broeders en zusters.

Tevens hoopt men voortaan alle kerkdiensten samen te houden. (Er waren tot nog twaalf gezamenlijk diensten per jaar). De regio feliciteert Alkmaar met deze groei in samengaan.

* Zaanstreek-Centrum zal nu ook het gezicht wenden tot de Christelijke Gereformeerde Kerk aangezien het beroepingswerk met Alkmaar nu definitief een einde heeft genomen.

* De broeders van de kerk van Wieringermeer melden, dat men over en weer bewilligd heeft in een nadere kennismaking met de Gereformeerde Vrijgemaakte broeders in Anna Paulowna. Ook hiervan neemt de regio met vreugde kennis.

Ned. Geref. Kerk van Zeist

Sinds 16 januari jl. berust het scribaat bij: Mw. R. Keijzer, Karel J.C. Beckmanlaan 13, 3705 VC Zeist, tel.: 03404-62 647.

Kerk en recreatie

Ook a.s. zomer hopen we weer namens 3 plaatselijke protestantse kerken (Ned. Herv. kerk, Geref. kerk en de Ned. Geref. kerk) aan het werk te gaan op enkele campings in Voorthuizen. Naast recreatieve activiteiten proberen we het evangelie present te stellen op de camping d.m.v. kinderclubs, kampdiensten, zangdiensten en avondsluitingen.

Voor het komende zomerseizoen zijn er weer veel teamleden nodig voor dit werk.

We zoeken jongeren vanaf 17 jaar die

behoren tot een Prot. christelijke kerk en 2 weken willen helpen.

Om nader kennis te kunnen maken met 'Kerk en recreatie' wordt er een informatie-/contactavond gehouden op vrijdag 10 februari a.s. achter de Geref. Kerk in Voorthuizen, Hoofdstraat 142.

De koffie is klaar om 19.45 uur en het programma start om 20.00 uur. Er zullen dia's worden vertoond, die een goed beeld geven van het werk op de camping.

Heb je belangstelling om samen met een team aan het werk te gaan of wil je meer informatie? Bel dan naar Bert Broekhuizen tel. 03429-3757. Graag tot ziens!

Ned. Geref. Kerk van 's-Gravenhage

Op 19 februari a.s. zal een afscheidsdienst worden gehouden in de Johanneskapel, Bosbesstraat 7 te Den Haag. In deze dienst zal aandacht worden besteed aan het emeritaat van de in 1963 naar het Nqutu-district, Natal, Zuid Afrika, uitgezonden ds. W.L. Kurpershoek.

Bij deze dienst, die aanvangt om 19.30 uur, zal betrokkene om gezondheidsredenen niet aanwezig zijn.

Ds. H. Schuurman van de zendende kerk te 's-Gravenhage, zal tijdens die dienst een preek voorlezen van de inmiddels geëmeriteerde predikant. Belangstellenden voor deze dienst zijn van harte welkom!

Ds J.C. Schaeffer

Op 22 dec. j.l. is ds J.C. Schaeffer te Apeldoorn geslaagd voor het doktoraal examen theologie aan de Theologische Universiteit van de CG-kerken te Apeldoorn. Het hoofdvak van ds Schaeffer was de kerkgeschiedenis (docent: prof.dr. W. van 't Spijker). De titel van de skriptie luidde: „De plaats van Abraham Kuiper in de 'Vrije Kerk'.”

Per 1 jan. 1995 is ds J.C. Schaeffer zijn werk voor de Theologische Studie-Begeleiding als opvolger van drs O. Mooiweer begonnen.

Onder andere(n)

Stichting Werken

De afgelopen tien jaar zijn er veel interessante vakantiemogelijkheden voor gehandicapten ontstaan. Daar waar eerst alleen groepsvakanties

georganiseerd werden, wordt momenteel een scala aan activiteiten in binnen- en buitenland aangeboden. Slechts door de inzet van vrijwilligers kunnen gehandicapten via de Stichting Werken op vakantie.

Lichamelijk gehandicapte mensen kunnen kiezen uit twee vakantiemogelijkheden.

In de eerste plaats individuele vakanties. Het *vakatiebemiddelingsburo* van de Stichting Werken bemiddelt tussen gehandicapte vakantieganger en vrijwilliger. Er wordt een vrijwilliger gezocht, die zo goed mogelijk past bij de gehandicapte. Hierbij wordt onder andere gelet op leeftijd, woonplaats en interesses.

De gehandicapte bepaalt het reisdoel, in binnen- of buitenland, en de duur van de vakantie. Vaak gebeurt dit in overleg met de vrijwilliger.

Daarnaast worden er *groepsvakanties* georganiseerd voor oudere lichamelijk gehandicapte mensen in Ermelo en Lemele. Tijdens deze vakantieweken worden de gasten verzorgd door vrijwilligers (waaronder een arts, verpleegkundigen en ziekenverzorgers, maar ook mensen zonder ervaring).

De vraag naar vakantiemogelijkheden neemt steeds toe, daarom moet de Stichting Werken meer vrijwilligers werven.

Vrijwilligers én gehandicapte mensen uit het hele land kunnen zich opgeven. Nadere informatie over aangepaste vakanties kunt u verkrijgen bij: Stichting Werken
Lange Voorhout 48
2514 EG Den Haag
070 - 3.64.99.20

Youth for Christ Flevo totaal festival

DRIEBERGEN – Het Flevo Totaal Festival, van Youth for Christ Nederland, heeft een nieuwe locatie voor het festival dat in 1995 zal plaatsvinden van 17 tot en met 20 augustus. Niet alleen in 1995, maar tevens de jaren daarna zal het festival worden gehouden op het voormalige vliegveld Welschap bij Eindhoven. Met de keuze voor dit terrein heeft het festival een zoektocht van ruim 1½ jaar succesvol afgesloten.

De aanleiding voor de verhuizing is, dat de Wereldjamboree 1995 van Scouting International in augustus plaatsvindt op het terrein naast Walibi Flevo, tevens het terrein waar het Flevo Totaal Festival van 1982 tot en met 1994 gebruik van heeft gemaakt. De evenementen konden niet zo kort na elkaar plaatsvinden op hetzelfde terrein.

Het Flevo Totaal Festival is zeer tevreden met het nieuwe terrein. Het geeft goede mogelijkheden voor de toekomst, en nu al is de relatie met de gemeente Eindhoven, die het festival enthousiast ontvangen heeft, veelbelovend te noemen als het gaat om de

gezamenlijke voorbereidingen voor de eerste versie van Flevo op Welschap! Daarnaast zijn er plannen voor extra promotie van het festival in en rond Eindhoven.

Ook in 1995 een thema...

Evenals de afgelopen twee jaar (1993: 'In Search of Man', 1994: 'Tales of Wonder') heeft het festival voor een thema gekozen dat voornamelijk in het festivalprogramma belicht zal worden. Het thema luidt: 'Journey to the Heart'. Met het woord 'Journey' verwijst het festival naar de reis naar Eindhoven, maar verder heeft het thema daar weinig mee te maken. 'Journey to the Heart': waar gaat het in onze wereld nu eigenlijk om? Waar draait het in het alledaagse leven van jongeren om en wat heeft het geloof in Jezus Christus daarmee te maken? De organisatie denkt met dit thema jongeren aan te spreken en enthousiast te maken voor een feest van vier dagen met veel muziekconcerten, lezingen, theater, workshops, films, kunstprogramma's, etc.

De festival-organisatie hoopt in Eindhoven het succes van Flevo '94 minstens te evenaren en verwacht tussen de 10 en 12.000 bezoekers. Daarom zal het festival al vroeg in 1995 beginnen met een promotie-campagne. Vanwege de toenemende bekendheid van het festival, ook in het buitenland, zal het festival tevens in België en Duitsland extra publiciteit voeren.

Het Flevo Totaal Festival wordt gesponsord door: GMI Musci Partners, Universal Songs en DENON-professional Audio.

Voor meer informatie over het festival en de verhuizing kunt u contact opnemen met YfC-Evenementen, tel. 03438-18872, of voor overige informatie met ondergetekende, tel. 03438-15744.

Open dag op de Wittenberg

De Wittenberg, Christelijke Hogeschool en Toerustingscentrum, houdt op zaterdag 4 februari een Open Dag.

Als je geïnformeerd wilt worden over één van de opleidingen van De Wittenberg in Zeist, ben je vanaf 10.30 uur van harte welkom voor een kop koffie. Om 10.45 uur begint een afwisselend programma met o.a. een introductieles, een rondleiding en een bijdrage van enkele (oud-)studenten over de verschillende dagopleidingen van De Wittenberg:

- * een HBO voor godsdienstonderwijs, missionair en pastoraal werk, sinds juli 1993 is deze opleiding door het Rijk erkend
- * een Vormingsjaar
- * een Opleidingsjaar Zending en Evangelisatie

Ook is het mogelijk een dag te lopen en zo kennis te maken met het leren en leven op De Wittenberg, met het lesprogramma, de studenten, docen-

ten en stafleden. Bel dan wel even voor een afspraak.

Voor meer informatie: De Wittenberg, voorheen Reformatische Bijbelschool, Krakelingweg 10, 3707 HV Zeist. Telefoon: 03404-24166.

Themanummer over kinderbijbels

Van het christelijk onderwijsblad BEZINNING verscheen een nummer waarin uitvoerig aandacht besteed wordt aan het thema *Kinderbijbels*.

Het kiezen van een kinderbijbel is voor vele ouders een opgave.

Er zijn niet alleen bijbelgetrouwe kinderbijbels waarin de heilsfeiten getrouw naverteld worden. Er verschijnen de laatste jaren steeds meer prachtig geïllustreerde kinderbijbels waarin een bijbelkritische visie doorklinkt. Soms is deze visie min of meer verborgen en worden de heilsfeiten wel vaag beschreven, maar merkt alleen iemand die goed thuis is in de Bijbel dat de schrijver of schrijfster ze niet aanvaardt.

De verhalen in de Bijbel worden dan beschrijvingen van geloofservaringen van mensen, maar er klinkt door dat het niet om echte gebeurtenissen gaat.

De zondeval wordt niet op een bijbelse wijze verteld en over de opstanding van Jezus Christus wordt niets verteld of gezegd dat die gebeurtenis niet meer door ons te achterhalen is.

In het themanummer van BEZINNING worden criteria genoemd die in acht genomen kunnen worden bij het maken van een keuze voor een bepaalde kinderbijbel. Zo kan men uitmaken of een kinderbijbel aanvaardbaar is. Enige nieuwe kinderbijbels worden besproken.

Verder komt het onderwerp *VIERINGEN* aan de orde. Op vele christelijke scholen vinden bij het Kerstfeest en bij Pasen vieringen plaats op een wijze waarbij de Bijbel op een symbolische manier wordt opgevat. Men gaat de viering zo invullen dat centraal komt te staan wat de leerlingen nú beleven, omdat de traditionele vieringen voor vele leerlingen problematisch geworden zijn in een tijd van een multireligieuze en een postmoderne cultuur. Men zoekt daarom aansluiting bij het moderne levensgevoel. De betekenis van de heilsfeiten verdwijnt dan geheel uit het zicht.

Het nummer van BEZINNING kan besteld worden door f 2.50 over te maken op *girorekening 2.974.537* van adm. BEZINNING te Amersfoort o.v.v. *nummer kinderbijbels*.

Het Centrum Voorlichting Christelijk Onderwijs, uitgeefster van BEZINNING, is gaarne bereid op een gemeentevond een lezing te verzorgen over onderwerpen als New Age, occultisme, de bijbelkritiek, geloofsopvoeding en kerkverlating, islam en christelijk geloof. Inlichtingen bij het secretariaat: tel. 03420-14479.

"Wie schuilt bij de Allerhoogste God, kan rustig slapen,
want de Almachtige werpt Zijn schaduw over hem."

Psalm 91:1

Heden heeft de Here thuisgehaald mijn lieve vrouw, onze zorgzame
moeder en oma

CLASINA TRIJNTJE KUIPER-HAGOORT

in de leeftijd van 76 jaar.

Rotterdam: F. KUIPER
Bennekom: GERT en ELS
Driebergen: NEL
Amersfoort: WIL en TON
Rotterdam: JAAP en SYLVIA
en kleinkinderen

14 januari 1995
Kelloggplaats 321
3068 JH Rotterdam

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden op de algemene be-
graafplaats 'Crooswijk' te Rotterdam

Gevraagd voor a.s.
I.V.A. student te
Driebergen
per 1 sept. 1995 een

KOSTHUIS

Inl. tel. 05270-16642

Aangeboden

en gratis af te halen

OPBOUW-jaargangen

1982, 1983, 1985 t/m 1993 (Dus behalve 1984)
Tel. 02154-23546

EH Basisjaar

Eerst EH dan Drs.

Ga je straks studeren aan hogeschool of universiteit? 'Doe' dan eerst het
Basisjaar van de Evangelische Hogeschool. Da's een leerzaam jaar vol prin-
cipiële vorming. Zonder de praktische vaardigheden te vergeten.

Kortom: een jaar waar je als toekomstig

doctorandus of ingenieur veel
plezier van hebt. Interesse?

Vraag de studiegids aan!

**evangelische
hogeschool**

Drentestraat 1, Amersfoort, 033-621731

Principiële kwaliteit

Ja! Stuur mij de studiegids.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

Bon opsturen naar:

EH, Postbus 957, 3800 AZ Amersfoort

**Verbreed
je horizon**

Zoek het hogerop!

- **EEN ERKENDE HBO-OPLEIDING**
voor godsdienstonderwijs, missionair en pastoraal werk
- **VORMINGSJAAR**
bezinning op je christen-zijn in deze wereld
- **OPLEIDINGSJAAR ZENDING EN EVANGELISATIE**
je beroep combineren met missionair of diakonaal werk
- **KORTE CURSUSSEN**
praktische toerusting voor gemeenteleden

KRAKELINGWEG 10,
3707 HV ZEIST,
TEL. 03404-24166

De Wittenberg
CHRISTELIJKE HOGESCHOOL
EN TOERUSTINGSCENTRUM

OPEN HUIS '94/'95: 4 febr. en 8 april om 10.30 uur, 19 mei om 19.30 uur